

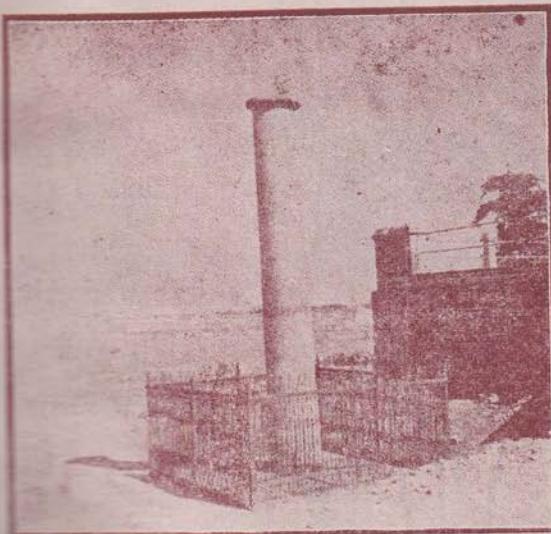
नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

आनन्दभूमि

THE ANANDA-BHOOOMI
[BUDDHIST MONTHLY]

२५३६ औं वैशाख—पूर्णिमा विशेषांक

स्वा
या
पु
ही

एक प्रतिको मूल्य ४।-

ग्राहक शुल्क ४०।-

आजीवन ४००।-

बुद्धसम्बत् २५३६

वैशाखपूर्णिमा

विक्रमसम्बत् २०४६

वैशाख

नेपालसम्बत् १११२

वच्छाथ

1992 A. D.

May

वर्ष २०

अंक १

Vol. 20

No. 1

२५३६ सौ बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा एशियन पेन्ट्स
 (नेपाल) प्रा. लि. का तर्फबाट विश्वमा शान्तिको
 हार्दिक मंगलमय शुभ कामना व्यक्त गर्दछ ।

शाखा कार्यालय
 कालिमाटो, काठमाडौं
 नेपाल ।

कारखाना
 हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र
 हेटौडा, नेपाल ।

**asian
paints**
 (NEPAL) PRIVATE LIMITED

[नेपाल र भारतमा सबैभन्दा बढी विक्री हुने पेन्ट्स, एशियन पेन्ट्स]

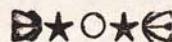

आण्याण्ड भासि

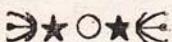
प्रधान-सम्पादक
भिक्षु अद्वयोष

व्यवस्थापक
भिक्षु मैत्री

सम्पादक
सुवर्ण शावथ
फोन नं २-१२८५४
पोष्टबक्स नं १४१८

व्यवस्थापन सहयोगी
भिक्षु ब्रजामूर्ति
संघरसन शावथ

कार्यालय
'आनन्दभूमि'
आनन्दकुटी विहार
पोष्टबक्स नं ३००७
स्वयम्भू, काठमाडौं
फोन नं २-७९४२०

प्रकाशक
आनन्दकुटी विहरगुठी
आनन्दकुटी, काठमाडौं

नगर-कार्यालय
श्रीघःविहार
नःघल टोल
काठमाडौं।
फोन नं २-२७१५०

स्वेच्छा ग्रन्थादि सर्वेलाई जितिसके, दुःखनिवृत्तिका सबै उपाय जानिसके, कुनैपनि पदार्थमा अलिप्त
छु, सर्वत्यागी भइसके, तृष्णा क्षय गरेर विमुक्ति पाइसके, स्वयंले विमलज्ञानको बोध
पाइसके अतएव म कसलाई गुरु भनी देखाऊँ ।

मानसिक सुधार

जबसम्म मन सुधार हुँदैन तबसम्म मानिसको सुधार हुँदैन। भगवान् बुद्धका सम्पूर्ण प्रयास मानसिक सुधार हो। बुद्धपरिनिर्वाण हुनुभएको आजले २५३६ वर्ष पुग्यो तैपनि सबै मानिसको मानसिक सुधार भएको छैन। बुद्धको उपदेशलाई सराहना गर्ने विश्वभरि नै छन्। आफूलाई बौद्ध भन्नेहरूको मानसिक सुधार भएको कमैमात्र देखिन्छ। बौद्ध देशहरू पनि आज धेरै छन् तापनि त्यहाँ पनि मानिसको मानसिक गुधार भएको देख्न मुश्किल छ। यस्तो कुरा देख्न बुद्धले दिनुभएको ज्ञानलाई मानिसले व्यवहारमा नअपनाएको जस्तो देखिन आउँछ। २५०० वर्षमा पनि सुधार नभएको मानिसको मन अब फेरि कति वर्षपछि सुधार हुने होला भनी कति मानिस निराश भएका पनि होलान्।

बुद्धले चटक क मानिसको सुधार गरेर सबै ठाउँमा शान्ति नै शान्ति, सुख नै सुख र निर्विज्ञ निर्वाण दिलाएको भए बुद्धको धर्मको कुनै मतलब नरहेर गइसक्यो होला। यसरी सबैका सबैको लागि शान्ति, सुख र निर्वाण प्राप्त हुँदैन। भगवान् बुद्ध 'सबै भवन्तु सुखिनः, सबै सन्तु निरामया। सर्वे भद्राणि पश्यन्तु मा करिच्चद् दुःखभाग् भवेत्।' भन्नुदुःख। वहाँ त 'बहुजन हिताय बहुजन सुखाय' भन्नुहुन्छ। वहाँ सुखे सुखको त कल्पनासम्म पनि गर्नुहोस्त, दुःखसत्य नै वहाँको अनुमोदन हो र अनित्य नै वहाँको ललकार हो। यसैले नै २५०० वर्ष वित्ता पनि मानिसको सुधार भएको नदेखिएको हो। सुधार भएको छैन भन्नुसदृष्टा सुधार भएको लाई पहिले देख्नु आवश्यक छ।

पक्का बौद्धहरूको मानसिक सुधार भएको अवश्य पनि छ, यसमा शंका छैन। मुखमा र संघसस्थाको नाताले बौद्ध भएकाहरूको मानसिक सुधार भने भयो-भएन व्यवहारले देखाउने कुरा हो। मानसिक सुधार नभैकन कोहोपनि पक्का बौद्ध हुनसक्दैन। पक्का बौद्ध कम होला वरू मानसिक सुधार भएको छैन भन्न मिल्दैन। पक्का बौद्ध हुनलाई सितिमिति प्रयासले पुर्दैन। भय रहित भई बुद्धको उपदेशलाई अनुसरण गर्न सक्ने नै मात्र पक्का बौद्ध बन्दछन्। समाज-देखि डराएर बुद्धोपदेशलाई लत्याउनेहरू हुन्जेल बुद्धधर्मको स्वच्छ विकास पनि हुन सक्दैन। वाक्यटुता बुद्धधर्म होइन न बौद्ध ग्रन्थ नै बुद्धधर्म हो। बुद्धोपदेशलाई व्यवहारमा उतार्दै संघव्यवस्थामा जीवन यापन गर्नु नै बुद्धधर्म हुन सक्छ। संघव्यवस्थामा आस्था राखी तदनुकूल आचरण गर्ने उपासक उपासिका अनि अनगारिका र भिक्षुगण बुद्धधर्मका आधार हुन्। तिनीहरूको दैनन्दिनी जीवन नै बुद्धधर्म हो। शोलप्रार्थना बुद्धधर्ममा दीक्षित हुने माध्यम हो भने चोवर बुद्धधर्मका चिह्नमात्र हुन्। यी दुबै आफैमा पूर्ण होइनन्।

आबौ आज २५३६ ओं बुद्धवर्ज्ञो शुभदिनमा मानसिक सुधार गर्नतिर लागौं। ठीक वेठीक आफ्ने मनले विचार गर्नै। अरुले ठीक भनेको मा विश्वास नगरौं। कति चापलुसीहरू आफ्नो स्वार्थ पूर्तिगर्न वेठीकलाई ठीक भनिदिन्छन् भने कति ढाहीहरू ठीकलाई वेठीक भनिदिन्छन्। २५३६ ओं नव वर्ष सबैको मानसिक सुधार मनै प्रतिज्ञाको वर्ष होस् भन्ने आमन्दभूमि इच्छा राख्दै।

वैशाखपूर्णिमा

-भिक्षु मैत्री

महाकाशणिक इतिहास प्रनायक धर्म विभक्तका सबै काई शान्त हुने शान्तिसम्बोध छिने बीतरागी लिलोकगुरु समाज बुद्धको जन्म, बृद्धत्व प्राप्ति, भाष्यपरिनिवारण काला व्याप्तिकृत भवति घटनाहरू घटेको शुद्ध पवित्र हृषिकेशिक वैशाखपूर्णिमा विभक्तका सबै बृद्धहरूको प्रति दूसरोमा शास्त्रिक दिन हो । विभक्ता महायान र थेरवादी कामदण्डका लब्दे द्वारा उन्हाले आमिस भौतिक तथा प्रतिशति व्यावहारिक दूजाद्वारा बृद्धसाई रूप चढाई बृद्ध यई तुम सम्बद्ध । विभक्ताई उन्नतिमार्यमा कामाले बृद्धवालों बौद्ध देव बाह्यनाय, बर्मी, शीसंका, कर्णोलिङ्ग, बायान, ताइवान र कोरिया आदि देशहरूमा शास्त्रिय सबैको स्वयमा मनाउँदछन् ।

आम्नो बीवनमा कहिल्ये शीलप्रार्थना नगर्ने हुने पनि बृद्धबद्धनीको दिनमा विहानेदेखि 'बृद्ध' काले व्याप्तिमि' भन्दछन् । धर्मको चाल नलिने ध्यक्तिले पनि 'काले सर्वं यवडामि' भन्दछन् र संघको अर्थ काले व्यक्तिले पनि 'संवं सरणं यवडामि' भनी गुन-सम्बन्धेभन्न । कर्वमर्तिम् कहिल्ये धर्म नसुने व्यक्तिहरू धर्म अन्तर्मन तुल लाने गर्नन् र बौद्ध शोभायात्रामा भाग लिन्नन् । शोभायात्रामा आटनेहरूलाई दीसो सबैत र काला रक्खाउँचन् । प्रत्येक ध्यक्तिले बृद्धप्रति भक्तिभाव लेउँचन् । यी सबैकुरा बृद्धको करणा र बैठोको कल हो जन्म सकिन्छ ।

वैशाखपूर्णिमाका दिन घटेका घटनाहरू

धेरै समय पहिले सुसेध नाम गरेका ऋषि बोधिन्तव पञ्च अमिक्ता श्राद्ध समाप्ति ध्यानमा लीन चैरहनुभएको बेला दीपकर बुद्ध आपना इसंघ्य श्रावकशिष्य

भिक्षुहरू साथमा राखी आइरहनुभएको दृश्य देखी प्रसन्न भैं बुद्ध मेरो शरीरबाट सवारी होस् भनी हिलोमा सम्प्रसार परेर प्रार्थना गरे - 'म पनि भविष्यतमा यिनी जर्तै बृद्ध बनी संसारसमुद्रबाट सबै प्राणीहरूलाई मुक्ति दिलाउनेछु ।' बुद्धले उनको प्रार्थनालाई बुझी भविष्यतमा गौतम बृद्धको नाउँसे बुद्ध हुने कुरा भविष्यवाणी गर्नुभयो ।

पत्तस्थ इमं तापसं → जटिलं उग्मतापनं ।

अपरिमेय इतो कपे - इयं बुद्धो भविस्सति ।

भिक्षुहरू हो ! मलाई आप्नो जीवन अर्पण गर्न यी तपस्ची भविष्यतमा गौतम बुद्ध बन्नेछन् ।

दीपकर बृद्धले बृद्धत्व प्रार्थना गरिरहेका बोधि-सत्त्वलाई चार्तिर धुमी इक्षिणा गरी आठवटा फूल द्वारा सम्मान गरी जानुभयो । साथमा लागेका भिक्षुहरूले पनि फूल चढाइजानुभयो । बुद्ध बन्ने सो भविष्यवाणी प्रथमपटक वैशाखपूर्णिमाको दिनमा भएको थियो ।

त्यसबेलदेखि अनन्त इसंघ्य समयसम्म बोधि-सत्त्वले विभिन्न जन्ममा दान, शील, नेकखम्म, पञ्जा, विरिय, खत्ति, सच्च, अधित्थान, भेत्ता, उपेक्षा आदि दश पारमिता समर्पित सारमिता धर्म पूरा गर्दै लोकत्थ चरिया, ब्रातत्थ चरिया, बृद्धत्थ चरिया आदि पूरा गरी पञ्च महापरियागमा विश्वतर राजकुमार भैं सात पटकसम्म भूकम्प्य हुने किसिमको दान दिनुभयो । त्यसपछि तुषितभूवनमा बास गरिरहेद्वा बुद्धले कोलाहल भएको बेला हजारो देवी देवताहरूको प्रार्थना

स्वीकार गर्नुभयो ।

कालं दीपं च देसं च - कुलं मातरमेव च

एते पंच विलोकेत्वा - उपज्ञनित तथागता ।

समय, दीप, देश, कुल र माता पांचवटा कुरालाई सोची जम्बूदीप मध्यदेशको कपिलवस्तु नगरका राजा शुद्धोदन शाक्यकी अप्रमहिदी महामायादेवीको कोखमा आषाढपूणिमाका दिन गर्ने प्रदेश गरी बत भिनापछि लुम्बिनी उपबनमा जन्मनुशएको द्वि । पनि वैशाखपूणिमाके दिन थियो ।

जम्बनासाथ उहाले सात पाइसा उत्तरतिर जानुभयो । अग्नो हमस्ति लोकस्त- षेट्ठो हमस्ति लोकस्त- सेट्ठो हमस्ति लोकस्त अयमन्तिमा जाति नतिवानी पुनर्जन्मवोति ।

म यस लोकमा अग्न छुँ, जेठ छुँ, शेष छुँ, यो भेरो अन्तिम जन्म हो भनी लिहनाद गर्नुभयो । यसप्रकार सिहनाई गर्नुभएका कुमारसे आफ्नो बाल्यकालपछि युवकालमा सोहृ वर्षको उन्नेरमा दशोधरादेवीसँग विवाह गर्नुभयो । तीन ऋतुमा बस्न रम्य, सुरम्य, शुभ नाम गरेका तीनवटा भहलमा वसी यस संसारका सबै सुख भोगी एउटा पुत्रको जन्मपश्चात् संसारको दुःखदेखि खाकक भै गृहत्याग गर्ने विचार गर्नुभयो । चार निमित्त जस्तै बूढो हुनु, रोगी हुनु, मर्नु र शान्तप्रतिमूर्ति भित्रु देखनु त्यसबेला गृहत्यागी बझुको कारण बने । गृहत्याग गर्ने निश्चय गरी दरबार पुगेका सिद्धार्थलाई कामसुखमा बाँधन पिता शुद्धोदनले नाच्ने केटीहरू पठाए । अक धुनमा व्यस्त कुमार तुरुते निदाउनुभयो । कुमार निदाउएको देखी नाच्ने केटीहरू निदाए । कुमार बिडेहरूदा आफ्ना वरिपरि सम्पसार परी विकार गरिरहेका देखी

तुरुते छन्न सारबोलाई बोलाई कन्थक घोडा तयार पार्न लगाउनुभयो । अनि भर्वारे मात्र जन्मेहा आफ्ना हीरा जस्तो छोरा, अति रूपमती यशोधरादेवी, दद्याले भरिएका मातापिता प्रभु ज्ञातिवन्धु, दिव्य विमान समान दरबार र चक्रवर्ती राजा हुन पाउने मौका समेतलाई थूक जस्तै त्यागी आधादपूणिमाका दिन छन्न सारथीले तयार गरी ल्याएको कन्थक घोडामा वसी भहाभिनिष्ठकमण गर्नुभयो ।

त्यहीबेला वशवर्ती यार आई बोधिसत्त्वको बाटो छेकी यसो भने-

मा निक्षम महाबीर - इतो ते सत्तमे द्विने दिव्यन्तु चक्ररसनं - अद्वा पातु भविस्तति ।
हे महाबीर सिद्धार्थ । आजदेखि सात दिनमा तिमी चक्रवर्ती राजा बन्नेछौं । सत्तरत्न धनले भरिपूर्ण राज्य निश्चय नै पाउनेछौं । त्यसकारण घर त्यागी नजाऊ ।

तैपनि बोधिसत्त्वले त्यसकुरालाई वास्ता नगरी भद्रावनमा जानुभै तपस्वी भेष लिई एकान्त कुटी रुखमुनि क्षान्तिको थोममूमि, राजनोजनको सट्टामिकाभोजन, राजदरबारमा प्रयोग गरेको सुनको थालको सट्टामा माटोको भाँडोमा खानुभयो । मलमलको लुगाको सट्टा पहेलो बस्त्र लगाई कस्ते गर्न नसक्ने ६ वर्षको अति डुङ्कर तपस्या पूरा गर्नुभयो । त्यसबाट पनि सत्यावबोध हुन नसकेपछि मध्यममार्गलाई अपनाई गयाको अखत्य पीपलको रुखमुनि ध्यानस्थ भै कामवासना क्लेश सबै निर्मूल गरी बोधिज्ञान प्राप्त गर्नुभयो । सम्यक् सम्बुद्ध बन्नुभयो वैशाख पूणिमाके दिनमा ।

त्यहीबेला उहाँको मुखबाट ग्रीतिवा क्वनिस्तिक्यो-
अनेक जाति संसार - सन्धाविस्त - अनिविसं,
गहकारकं गवेसन्तो - दुख्बा जाति पुनर्पुनं ।

गहकारक विद्वोसि - पुन गें न काहसि ।
सच्चा ते कासुका - भगवा गहकृं विसंखितं
विसंखारशतं चित्तं - तण्हानं खयमज्जगति ।

मस संसारमा फेरि जन्मतु दुःख हो । फेरि फेरि
जन्मको रूपमा रहेका स्कन्धसंख्यात घर बनाउने
तृष्णा नामक कर्मीलाई भैले धेरै खोजे । लम्प
समझा जन्मे । स्कन्ध नामक घर बनाउने तृष्णा
नाउंको कर्मी सम्बुद्ध भएको भैले देखिसके ।

मेरो जागि फेरि घर बनाउन सबैठेँनौ । भैले

तृष्णा सबै निमूँल पारिसके । अविद्यालाई नाश
मरिसके । तृष्णाबाट अलग इहूंत्यमा पुगिसके । सो
प्रीतिवाक्य पनि वैशाखपूर्णिमाकै दिनमा भएको
विदो ।

लोककल्याणका लागि चारिका शर्नुहुने तथागत
गौतम बुद्ध सात वर्षपछि आफ्ना पिता प्रमुख ज्ञातिबन्धु-
हुङ्को उपकार गर्ने क्रममा पहिलोपटक वैशाखपूर्णिमाकै
दिन कपिलबरतु पुग्नुभएको विदो । त्यहीबेला यसक
प्रतिहार्य पनि देखाउनुभएको विदो ।

पेतालीस वर्षसम्म तथागत दिनचर्चा फरक नगरी
हुङ्कासले राजदरबारेविं गरीबको छाप्रोसम्म देवसुधा-
गोन, राजाहुङ्को आसदृश महादान र गरीब उपसिकि-
को नून विनाको कलिका पनि भैंदी सहगत चित्तद्वारा
द्वच गर्नुभयो । आफ्नो छोरा राहुल र आफूलाई मार्न
जान्ने अंगुलिमाल, देवदत्त, नालागिरि आलबक सबैलाई
लाल ब्रेम दिनुभयो । बुद्धलाई दुःख दिनुहुन भनी
जिज्ञासा समेत नराउने अनाथपिडिक र विना कारण
बुद्धलाई गाली बेइज्जती गर्ने मामादी चिचामानविका
जान्नाई समान कहणा राहनुभयो र मुख सुविधा हुने मार्न
किनुभयो ।

त्यसबेलाको समाजले नीच मानिएका सुनीत
चांडाल, उपालि नाउ र सोपाक पोडेलाई पनि भिक्षुत्व
दिलाई पूज्यस्थानमा राखिदिनुभयो । कसंको सहाय नपाई
जातहाय भै मरण अवस्थामा रहेका मङ्टा फुण्डलीलाई
उद्धार गर्नुभयो । आपने मलमूल समेत त्याग गर्न जान
नसकी त्यसेमा लडिकुडी भैरहेका पूतिगत तिस्त बिरामी
भिक्षुलाई आपने हातले उपस्थान गर्नुभयो । किसामीतमी,
पटाचारा, रज्जुमाला जस्ता होसा उडिसकेका समाजले
ठिठि ठिगरिसकेकालाई पनि सन्मार्गमा लगाई भिक्षुणी
प्रात्सनमा ल्लाइदिनुभयो ।

त्यसै सारिपुल, पौदगत्याकून र काशय जस्ता
अति उत्तम भिक्षुपरम्परा र महाप्रजापति गौतमी,
यशोधरा, खेमा, उपलब्ध्या जस्ता सुविनीत भिक्षुणी
परम्परा बनाइदिनुभयो । कोशल, बिम्बिलार, अजातशत्रु,
अनाथपिडिक जस्ता धनी तथा भस्त्रियुरुल बायरूपरिषद
र विशाङ्गा, बन्धुल मलिलका, कोशल मलिलका जस्ता
भक्तियुक्त उपासिकाहुङ्को समूह आदि चार परिषद्को
स्थापना मरिदिनुभयो । चार स्मृतिप्रस्थान, चार सम्प्रक्
प्रधान वीर्य, चार न्नद्विपाद, पंच बल, पंच इन्द्रिय, सप्त
बोध्यंग ग्रार्थञ्जटांगिरमार्ग आदिले युक्त संतीस बोधि-
पक्षीय धर्म नामक सम्बुद्ध शासन स्थापना गर्नुभयो ।
राती एक घण्टामात्र सुन्नुभै एक वर्षमा आठ नौ महिना
पंदिल गाउँ जाउँसा, नगर नगरमा अशान्त बातावरण
जान्न आदै सन्तुष्टी र साधारण जीवन विवेक बुद्धिको
आनिशंस बनाउँदै असंख्य जनतालाई निर्वाण मार्गमा
पुन्याउँदै आफू पनि कुशीनगरका मल्ल राजाहुङ्को उपबन
शाल वृक्षहरू दुइवटाका धीचमा आसन बनाउन लगाई
आराम गरी महापरिनिर्वाण हुनुभयो । महापरिनिर्वाण
हुनुभन्दा एकठिन आगाडि सबै भिक्षुहरू दुःखी, शोकी
भएर बसिरहेको बेला उनीहुङ्कालाई सम्बोधन गर्दै भन्न-

भयो-

“हन्दवानि भिक्षुवे आमन्तरामि वो वयधम्मा संखारा अप्पमादेन सम्पादेथ ।” “भिक्षुहूँ हो ! तिमीहूँ-लाई सम्बोधन गर्दछु । सबै संस्कार नाशबान् छन् । होश राखी कार्य सम्पादन गर” भनी अन्तोम वाक्य भन्नुभै अनुपादितेष परिनिर्वाण धातुद्वारा महापरिनिर्वाण हुनु भएको पनि वैशाखपूर्णिमाकै दिन थियो ।

त्रिकालदर्शी तथागतले श्रीलंकाद्वीपमा पाँच हजार वर्षसम्म सुरक्षित रहने कुरा थाहा पाउनुभै बोधिलाभपछि आठौं वर्षमा मणिअक्षित नागराजाको निमन्त्रणानुसार कोलम्बो नजीक वयाजनीमा त्यही सुमन समन देवराजको निम्तो अनुसार श्रीपाद समनल पर्वतमा अर्धात् पुतली पर्वतमा जानुभै आपनो श्रीपाद चिह्न राखी तेलोपटक श्रीलंका आगमन भएको दिनपनि वैशाखपूर्णिमाकै दिन थियो । बुद्ध महापरिनिर्वाणपछि २३७ वर्ष बितेको दिनमा श्रीलंकामा बुद्धशासन स्थापना गर्नुहुने उपबुद्ध श्री हान महेन्द्र महास्थविरलाई धर्मको बीजारोपण गर्न तेलो पटक भगवान् बुद्धको आगमन हुँदा अनुराधपुर, तिसमहाराम कतरगमादि सोहृ तीर्थस्थानमा जानुझएको पनि वैशाख-पूर्णिमाकै दिन थियो ।

महापरिनिर्वाण मंचमा आराम गरिरहनुभएका महाकार्त्तिक तथागतले शक्कदेव इन्द्रलाई बोलाई बुद्ध-शासन स्थिर रहने श्रीलंकाद्वीप र सिंहल जनता सुरक्षा गर्नु भन्नुभएको पनि वैशाखपूर्णिमाकै दिन थियो ।

सिंहल जनवंश अनुसार श्रीलंकाका प्रथम सिंहली-को नामले चिनिने लाट देश सिंहपुरका राजा सिंहबाहुका जेठा छोरा राजकुमार विजय आपना सात सय साथीहूँ-को समूहसंगे श्रीलंकामा आई सिंहल जातिको शुरूवात गरेको दिन पनि वैशाखपूर्णिमाकै दिन थियो ।

आयुष्मान् आनन्दको परिनिर्वाण

प्रथम धर्मसंवायना पूरा गरी आयुष्मान् आनन्द ४० वर्ष बाँचनुभयो । त्यतिबेलासम्म उहाँको उमेर १२० भै सकेको थियो । सात दिनपछि आफू परिनिर्वाण हुने कुरा भिक्षुहूँलाई खबर गर्नुभयो । त्यस्तै तथागत परिनिर्वाण भै ४० वर्षपछि वैशाखपूर्णिमाका दिनमा रोहिणी नदीको माथितिर चार छद्विपाद विना दस्तु भै धर्मदेशना गर्नुभयो ।

“परिचिन्नो मया सत्या क्तं बुद्धस सासनं, ओहितो गरको भारो — नत्यदानि पुनव्वम्बो ।” मैले शास्त्राको आध्ययना बस्ने मौका पाएँ । बुद्धको उपदेश पनि पाएँ । अति भारी क्लेश भार निर्मूल गरे । केरि मेरो जन्म “हुनेछैन” मेरो शरीरका दुई भाग नदी किनारामा जाउन् भनी अधिष्ठान गरी कसिण ध्यानद्वारा परिनिर्वाण हुनुभयो । सो कुरा भगवान् बुद्धले जीवमान कालमै भन्नुभएको थियो । सो परिनिर्वाण पनि वैशाखपूर्णिमाकै दिनमा भएको थियो ।

भिगु बाँलाःगु बिजुलीया सामान, रेडियो ट्रान्जिष्टर, वाटरपम्प
इलेक्ट्रिक पंखा इत्यादिवा लागी
जिमित लुमंकादिसँ ।

प्रिमियर इलेक्ट्रिक सेन्टर

शुक्रपथ, यै ।

फोन: २-२२४०६

आनन्दभूमि

आचार्य धर्मनिन्द कौशाम्बी

-रत्नसुन्दर शाक्थ

भारतमा पातिभाषा र साहित्यका प्रकाण्ड विद्वान्-हृष्मा पूर्वोदयात् (फरीदुर) निवासी महामहोशाध्याय सतोवचन्द्र विद्वान्मूलचरिति आचार्य धर्मनिन्द कौशाम्बीके नाम प्रमुख हुए गाउंड़ ।

वहाँले जन्म त्यसबेता कुर्मचाली प्रदेश गोवाको "कलाकार" नामे गाउंड़ ६ अक्टोबर १८७६ का दिन जन्मे गियो । गोवाका सरकारको तरफबाट कुर्म किसिमको निपालमा प्रवास विल्न । जसोतसो गरी वहाँले गाउंड़को नामनामका रहेको एह प्राइमरी स्कूलमा अध्ययन गर्नु थाए ।

विवेकानन्दः वहाँले आपने परिश्रमले मराठी (मातृ-ज्ञान) विताबहरूको अध्ययन गरी आपनो ज्ञान बढ़िया कर्मभूम्यो गियो । यसै क्रममा वहाँले "बाल-बोध" नामक एक मानिक पत्रिकामा भगवान् बुद्धको एक साक्षिय बोक्नी पढनुभएको गियो ।

संस्कृत प्रभावित हुतुभई वहाँले बुद्धधर्मको नामगत जन्मे तोड़ विज्ञाता उठाउनुभयो जसको फलस्वरूप कन्त्र १८८६ (२३ वर्षको उमेर) भा आपनी सहधर्मीणी-कार्य ढोको पूनामा प्रस्थान गर्नुभयो । पूनामा वहाँले कुर्मिङ्ग संस्कृत विद्वान् डा. रामकृष्ण भण्डारकरलाई चेटनुभयो । वहाँके प्रोत्साहन र प्रेरणाबाट संस्कृतको ज्ञान शुरू गर्नुभयो । त्यहाँबाट सतोष नभई वहाँ कुर्मिङ्ग र दनारससम्म पनि शाई संस्कृतभाषा र कौशित्यको ज्ञानलाई तीव्र गर्नुभयो । संस्कृतको प्रधान

तीयस्थल काशी (वनारस) भा वहाँले जिक्षावृत्तिको भरोसाबाट संस्कृत साहित्यको अध्ययन गर्नुभएको गियो ।

संस्कृत-साहित्यमा ३ वर्ष विताउनुभएपछि वहाँले आपनो असली संकल्प अनुसार बुद्ध - धर्मको ज्ञान हासिल गर्ने मनसाथले बुद्धको जन्मस्थल नेपालमा बौद्ध विद्वान्हरू अवश्य होलान् भन्ने विचारले २ फरवरी १९०२ का दिन वहाँ नेपाल पुग्नुभयो । १० दिनसम्म नेपालमा रहेर पनि वहाँले कुर्ने एक बौद्ध भिक्षु वा बौद्ध विद्वान्लाई पाउन सक्नुभएन । इतः वहाँ निराश भई स्वदेश फर्क्नुभयो । नेपालबाट फर्क्नी वहाँ बुद्धाया जानु भयो जहाँ वहाँको दर्शन बन्द्रज्योति महास्थविरसित भयो, जसले वहाँलाई बौद्ध-शास्त्र या विपिटक ग्रन्थको अध्ययन गर्न थीलांका जाने सरलाह दिनुभयो । वहाँके प्रेरणामा "कलकत्ता महाबोधि सभा" को सहायताबाट सन् १९०२ दो मार्च महिनामा 'कोलम्बो' पुग्नुभयो ।

कोलम्बोमा वहाँले विद्योदय परिवेका प्रधानाचार्य हिन्दूकडुवे सुमंगल महास्थविरकहाँ रही पालिग्रन्थको अध्ययन शुरू गर्नुभयो । संस्कृतभाषाको ज्ञानले पूर्ण हुनु-भएका कौशाम्बीलाई पालीभाषाको पठनयाठन गर्न कुर्ने अन्ध्यारो भएन ।

वहाँले १० महिनासम्म पालीसाहित्यको अध्ययन पश्चात् सुमंगल महास्थविरके आचार्यत्वमा आम्झेर हुनुभयो । वहाँले पालीको साथसाथै अंग्रेजीसाहित्यको पनि अध्ययन शुरू गर्नुभएको गियो ।

वहाँको स्थास्थ अनुकूल त्यहाँको खाना नहुनाको

कारण केही समयबाट ने वहाँ भारत फर्कनुभयो । मद्रास-सम्म पुगेको बेलामें वहाँको खचं सिद्धिकेको थियो । तस्यं वहाँ मद्रासको एक आश्रममा आधित भइरहनुभएको थियो । ठीक त्यसेबेला केही बर्मीज विद्यार्थीहरू वर्ग फर्कन लागेकाहरूसित वहाँको सम्पर्क भयो । तीन विद्यार्थीहरूको सहयोगले वहाँ पनि बर्मा प्रस्थान जनुभयो ।

बर्मा पुन्नासाथ वहाँ मोलमिन्मा गई एक विहारमा उपसम्पद हुनुभयो । त्यहाँ पनि वहाँलाई भोजनको उचित प्रबन्ध भएन, तापनि वहाँले ध्यानभावनाको अभ्यासको निमित्त त्यसताका बर्मामा निवास गरिरहनुभएका जर्नलका पहिलो भिक्षु आजातिलोक महास्थविर (सन् १८७८-१८४७) का साथ सन् १६०४ को अन्त्यतिर बर्माको उत्तरी प्रान्तमा जानुभएको थियो ।

सन् १६०४ को अन्तिम महिनामा वहाँ बर्माबाट भारत फर्कनुभयो । भारतमा पूरा २ वर्ष वहाँले भिक्षा-वृत्तिको सहायताबाट चारिका गर्दै रहनुभयो । त्यसेबेला वहाँले कलकत्तावेडि बम्बईसम्म यात्रा गर्नुभएको थियो । त्यसपछि वहाँ उत्तरी भारतको यात्रास्वरूप उजर्जन, खालियर, सारनाथ र कुशीनगरप्रयाति ठाउँमा अमणको साथसाथे ध्यान-भावनामा पनि लाग्नुभएको थियो । यसेको सन्दर्भमा कुशीनगरको उजाड एवं जनशून्य खण्डहरूमा वहाँगाथि घटेको एउटा घटना प्रस्तुत गर्दै ।

वहाँ कुशीनगरमा रहनुभएको बेला कहिल्ये विहारमा रात बिताउनुभएको थिएन । दिनमा वहाँ आसपासको गाउँमा भिक्षाटन गर्न जानुदुन्थयो र रातमा परिनिर्वाण चैत्य (त्यसेबेला प्राचीन अवशेषको रूपमा मात्र रहेको) माथि रही ध्यान-भावनामा मग्न रहने गर्नुभयो । एक रात जब वहाँ ध्यानमा मग्न भइरहनुभएको थियो, एकासी त्यस्तो कक्षं शब्द आयो कि

वहाँको ध्यान भग्न ने भयो । वहाँले बेलामबो कि दुइजना दिल्लीप एवं विशालकाय स्त्रीहरू एक आस्तका केश समाती भारपिट गरिरहेका थिए । वहाँले यो दृश्य देखानाथ ज्ञात गर्नुभयो कि यिनीहरू अबश्य वनि भनुध्य होइनन् । त्यस्तो कालो एवं भयानक रातमा, खण्डहरू-द्वारा भरिएको त्यस जंगलमा कुनै स्त्रीहरू आउने हिम्मत गर्न सक्छनन् । कौशास्मीले हेवहिर्वे दुइटे अन्त्यधर्म भएका रहेछन् । त्यसेले वहाँले त्यहाँ रहिरहनु उचित ठानुभएन र तस्काले वहाँ उठेर विहारमा जानुभएको थियो ।

कुशीनगरबाट वहाँ श्रावस्ती जानुभयो र श्रावस्ती-बाट सारनाथ । सारनाथमा केही दिन रही वहाँ बुद्धगया जानुभयो । बुद्धगयाबाट राजगृह जानुभएको बेला वहाँले एक बर्मी भिक्षुको सहायता पाई पुनः बर्मा प्रस्थान गर्नु भयो । बर्मा बुती माण्डलेमा केही समय रही वहाँ मोलमिन जानुभयो । मोलमिनको एक विहारमा अभिधर्मका ज्ञाता भिक्षु पञ्चासामीलाई संस्कृत ब्राह्मकरण सिकाई आफूले वहाँसेंग अभिधर्मको अध्ययन शुरू गर्नुभयो ।

वहाँ भारत फर्कन लागेको बेला, भारतमा विशुद्ध भिक्षु-जीवन बिताउन तुङ्कर हुताको कारण गुहसित जनसाधारण (गृहस्थ) को हपमा रहन अनुमति भाग्नुभयो । गुहको आज्ञा लिई वहाँ सन् १६०६ को जनवरी महिनामा कलकत्ता पुग्नुभयो । कलकत्तामा वहाँको परिचय प्रेसीडेन्सी कलेजका प्रोफेसर हरनाथ डेसित भयो, जो कलकत्ता विश्वविद्यालयबाट पालीमा एम. ए. गर्न चाहन्थे । वहाँको आपलो कोसंमा 'अभिधर्म' पनि एक विषय थियो जसको अध्ययन वहाँ एक सुयोग्य पण्डितसित सिक्षन चाहन्थे । यसेबेला धर्मानन्द कौशास्मी कलकत्तामा आई नेशनल कालेजमा पालीमावाको अध्यापक हुनुभएको थियो ।

त्यहाँबाट वहाँ प्रोफेसर हरनाथ डे र न्यायाधीश आशुतोष मुख्यजींको प्रयत्नबाट कलकत्ता विश्वविद्यालयमा प्रोफेसर हुनुभयो तर वहाँलाई यस विषयमा आत्मसन्तोष भएन किनकि विद्यार्थीहरूले पालीमा त्यति अभिरुची देखाएका थिएनन् । उनीहरू सिर्फ परीक्षा दिनको निमित्त मात्र अध्ययन गर्दथे । अतः वहाँले कलकत्ता छोड्ने विचार गरिरहनुभएको थियो ।

ठीक, त्यसेबेला बडौदाका नरेश सयाजीराव गायकवाडको तर्फबाट एक पत्र आयो, जुन पत्रमा यी शब्दहरू उल्लिखित थिए—

“आप सहाराष्ट्र के किसी भी शहर मे रहे । आपको बडौदा सरकार से ५००—मासिक मिलते रहेंगे । वह सहायता तीन वर्ष चालू रहेगा । हाँ, प्रतिवर्ष एकाध चुन्तक आप बडौदा सरकार के लिए तैयार कर देंगे ।”

यस विषयमा निके सोच-विचार गरी वहाँले स्वोकृति दिनुभएको थियो जसबारेमा वहाँले उल्लेख कर्नुभएको छ—

“प्रतिमास २५००— को कलकत्ता युनिवर्सिटीको नौकरी छोड कर ५००—महावारका श्रीमत गायकवाड बहाराष्ट्रका दिया वेतन स्वीकार करने मे मझे कभी कामनालाप नहो दुआ । यह वेतन न स्वीकार करता तो ता बुद्ध ले परिचय न होता । पूना आक ररहने से ता गायकवारकर से निकट सम्बन्ध स्थापित हुआ और उनके प्रभाल से बम्बई युनिवर्सिटी मे पालीको स्थान दिला ।”

बहाराष्ट्रमा बुद्धधर्म तथा पालीभाषाको प्रचार-प्रसार लाने वहाँको विशेष इच्छा अनुरूप बडौदा नरेशको निम्नलिखा दाई वहाँ बम्बई जानुभयो । त्यसेबेला अमेरि-

काको प्रसिद्ध हार्वर्ड युनिवर्सिटी (Harvard University) का प्रोफेसर डा. जेम्स ए. बुडस पालीको शिक्षा लिने उद्देश्य लिई भारत जानुभएको थियो । बम्बईमा वहाँको परिचय धर्मानन्द कौशाम्बीसित भयो । परिचय स्नेहमा परिणत भयो । अतः वहाँ अमेरिका फर्कनुभई हार्वर्ड युनिवर्सिटीका संस्कृत विभागका अध्यक्ष प्रो. लैनमैन सम्बन्ध कौशाम्बीको पाली पाठित्यको चर्चा गर्नुभयो ।

प्रो. लैनमैनके आग्रहमा प्रो. जेम्स बुडसले धर्मानन्द कौशाम्बीलाई अमेरिका निम्नलित गन्धो । प्रोफेसर लैनमैन त्यसेबेला “विसुद्धिमण्डो” ग्रन्थको सम्पादन कार्यमा लागिरहनुभएको थियो । त्यस ग्रन्थको व्यवस्थित रूपमा सम्पादन गर्नको निमित्त वहाँलाई एक सुयोग्य पालीपण्डितको आवश्यकता भइने रहेको थियो । अतः वहाँले तुरुत्ते धर्मानन्द कौशाम्बीलाई निम्नदण्णा गराएको थियो ।

कौशाम्बी पनि निम्नदण्णानुसार सन् १६१० मा महाराज सयाजीराव गायकवाडसित अनुमति लिई इङ्गलैण्ड हुँदै अमेरिका पुग्नुभयो ।

वहाँ अमेरिकाको हार्वर्ड युनिवर्सिटीमा पुग्नासाथ प्रो. लैनमैनका साथ “विसुद्धिमण्डो” को सम्पादन कार्यमा आग्रह सर हुनुभयो । कौशाम्बीले त्यस कार्यमा निके परिश्रम गर्नुभयो तर प्रो. लैनमैनको स्वार्थ-भावनाको कारण वहाँ सन् १६११ मे न्यूयोर्क (New York) बाट स्वदेश फर्कनुभयो ।

प्रो. लैनमैनको स्वार्थ थियो ग्रन्थको मुख्यपृष्ठमा सम्पादकको नाममा आफ्नो मात्र नाम राख्न चाहनु । कौशाम्बीको आग्रह थियो कि त्यस ग्रन्थको निमित्त वहाँ-देखि प्रयत्न गर्दै आउनुभएका थी बेसको नाममान मुख-

पृष्ठमा राखने र त्यसको अंतिरिक्त लेनमैनको साथ
आइनो पनि नाम राखने ।

प्रो. लेनमैनले त्यस छाक-ठुकको बेला गोली मानें
सबेत धम्दो दिएको कुरा धर्मनिन्द कौशास्म्बीले भवन्त
झानन्द कौशाल्यायनलाई बताउनुभएको थियो ।

बहाँ स्वदेश कर्कनुभई सर रामकृष्ण भण्डारकरको
सफबाट पूनाको कर्सन कलेजना सन् १९१२ देखि
१९१८ सम्म पालीको अध्यापक हुनुभएको थियो ।

सन् १९१८ मा डा. बुड्सको आग्रहमा पुनः बहाँ
अमेरिका जानुभयो । श्री बासेको बसीयतनामा अनुसार
“विशुद्धिमार्ग” ग्रन्थ प्रकाशन गर्न सबैने प्राप्त लिई बहाँ
मस्पटक अमेरिका जानुभएको थियो तर प्रो. लेनमैनको
हुराग्रहको कारण चार बर्षमम्म रहेर पनि त्यो कार्य पूरा
हुन सकेन । त्यसकारण बहाँ सन् १९२२ मा भारत कर्कनु
भयो ।

बहाँ भारत कर्कनुभई कांग्रेसमा सक्रियरूपमा
भाग लिनुभयो र महात्मा गान्धी (सन् १९६६-१९४८)
द्वारा आरम्भित गुजरात विद्यापीठ (अहमदाबाद) को
पुरातत्व मन्दिरमा रहनुभई पालीभाषाको आचार्य पद
सम्हाल्नुभयो ।

त्यसबेलादेखि बहाँले दिनो-दिन राजनीतिक कार्यमा
अभिस्त्री देखाउंदै जानुभयो र गान्धीको प्रत्येक कार्यमा
पनि द्यरत हुनुभयो ।

त्यसबेला (सन् १९२६) बहाँलाई फेरि अमेरिका-
बाट निमन्त्रण आयो । यसबेलासम्मा प्रो. लेनमैनले
पनि नोकरी छोडिसकेको थियो र ‘विशुद्धिमार्ग’ दो
सम्पादन कार्यमा केही गर्न नपाउने भयो । अतःध मनिन्द
कौशास्म्बी तेस्रो पटक अमेरिका पुनुभई सम्पादनका

सम्पूर्ण कार्य सिध्याई सन् १९२७ मा भारत कर्कनुभयो ।
सन् १९२८ मा बहाँ रसका सुप्रसिद्ध प्राञ्जलिद
डा. इवेर्टस्की (सन् १९६६-१९४२) को निमन्त्रण
नुसार लेनिनग्राड (सेण्ट पिटसंबर्ग) प्रस्थान गर्नुभयो ।
त्यहाँ कौशास्म्बीले बोद्ध संस्कृतिको अध्ययनार्थ स्थापित
संस्थामा विशेष कार्य मरी सन् १९३० को शुरुमा स्वदेश
कर्कनुभयो ।

त्यसबेला सारा भारतमा सत्याग्रह शुरू भइरहेको
थियो । बहाँले पनि सन् १९३१ मा “नमक सत्याग्रहमा
भाग लिए बापत कारावासको अनुभव पनि प्राप्त गर्नु
भएको थियो ।

सन् १९३१ मे डा. जेम्स बुड्सले चौथो पटक
बहाँलाई अमेरिकामा निमन्त्रण गर्नुभयो । यस पटक
को यात्रा “विशुद्धिमार्ग” अनुबाद गर्नको निमित्त
थियो । बहाँ अमेरिका पुनुभई आपत्तो बेफुस्तको कारण
अनुवादको उत्तरदायित्व प्रो. जेम्स बड्सर प्रो. पी. बी.
वापतलाई दिनुभई सन् १९३२ मे भारत कर्कनुभयो ।

त्यस्तैं पी. बी. वापत पनि विशेष कारणबश
अमेरिकाबाट भारत कर्कनुभई कासन कलेज, पूनामा
आउनुभयो । धर्मनिन्द कौशास्म्बी पनि अमेरिकाबाट रस
हुँदै भारत आइपुनुभएको थियो । यस पटक पनि बहाँले
रसमा आचार्य इच्चेवात्स्कोलाई भारतीय बोद्ध दर्शनको
अध्ययनमा अमूल्य सहयोग दिनुभएको थियो । बहाँ
भारत पुनासाथ “विशुद्धिमार्ग” को अनुवादमा प्रो. बी.
वापतलाई निके सहायता दिनुभएको थियो ।

सन् १९३४ मा बहाँ पूनाबाट बनारस आउनु-
भई ६ महिना काशी-हिन्दू-विश्वविद्यालयमा अंतिथिको
रूपमा रहनुभएको थियो । त्यसपछि काशी विद्यापीठमा ।
विद्यापीठका संचालकहरूले बहाँलाई एउटा कोठा पनि
बनाइदिनुभएको थियो ।

आनन्दमूलि

सन् १९३७ देखि वहाँ बम्बई, सारनाथ, बनारस, अहमदाबाद आदि नाड़मा गरी द, ६ वर्ष बिताउनु भयो ।

जीवनको अन्तिम वर्षमा वहाँ विशेषरूपमा अस्वस्थ एवं दुःखी हुनुभयो । वहाँ इन इन दुर्बल हुँदे सारा शरीरमा खुजलाहतको कारण ब्रह्मलाई रात बिताउन ने मुश्किल हुँदै गएको थियो ।

जीवनको अन्तिम समयमा वहाँले महात्मा गान्धीको इर्ण गर्न चाहनुभयो । अतः वहाँ गान्धीजीको सेवाप्राम अथव (वर्धा) मा जानुभयो । त्वस्वेता महात्मागान्धी कौशास्मीजी संदेश शान्ति स्थापनार्थ पूर्वी बंगलमा प्रस्थान हुनुभएको थियो ।

वहाले ४ जून १९४७ का दिन, मध्यान्हको बेला आप्नो एकमात्र सुपुत्र दामोदर कौशास्मी (गणितदा विशिष्ट पण्डित) र जहान लगायत तीन पुत्रहरूका साथ क्यों हितचिन्तक मित्रहरूलाई दोडी सदाको निमित यस संसारबाट बिदा हुनुभयो । पछि वहाँको स्मरणस्वरूप छठा स्तूप निर्माण गरिएको थियो ।

वहाँको देहावसानको खबर पाउनासाथ महात्मा गान्धीले दुःखित भई ५ जून १९४७ का दिन दिल्लीको एक प्रार्थना-समाजमा भव्यभूषितको थियो—

“राजनीतिक क्षेत्रमे जो बढी-बढी बाते करते हैं, उन्हेतो हम बहुत चढाते हैं, जो मूक सेवक हैं, धर्मकी सेवा करते हैं उन्हे पहिचानते भी नहीं, जैसे एक आचार्य धर्मनिन्द कौशास्मी जी थे । ...

“उन्होंने बुद्धधर्म और पालीभाषाका नहरा अध्ययन थिया था । वे मेरे जैसे गरीब नहीं थे । कौशास्मीजी रवयं चाहते तो छूब पैसा कमाते थे, पर उन्होंने तो फकीरी परालड़ी । काशी विद्यापीठमें गये । गुजरात विद्यापीठमें भी काम किये । वे हिन्दुस्तानको बडे विद्वानोंने से एक थे । मेरो तरह अनपढ नहीं थे ।.....

“मैं डिअर टाकर वैरिटर बना, मगर कौशास्मीजी ने तो बहुत भेहनत करके विद्वाना भण्डार इकट्ठा किया था ।.....

“क्रांतिक बे कल खले गये । बौद्ध-धर्मका नाम लेते-लेते रखे ।.....”

भगवान् बुद्धको जन्म, सम्बोधिलाभ तथा महापरिनिर्वाण — दिवस
२५३६ अ० बुद्धजयन्तीको पुनीत उपलक्ष्यमा हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दैछौं ।

पर्फेक्ट लाइट सेन्टर

(बिजुलीका हरेक सामानको डीलर)
क १-१६५, तिपुरेश्वर, काठमाडौं, नेपाल

२५३६ औं वुद्धजयन्तीको पुनीत उपलक्ष्यमा
विश्वमानवको सुखद शान्तिको लागि
हार्दिक शुभकामना !

राम्रो, असल क्यासेट-टेपरिक्डर, ट्रांजिष्टर, रेडियो र माइक
खरीद र न वा भाडामा लिन र भिडियो टेलिभिजन
खरीद गर्न तथा मरम्मत समेत गर्नुपरेमा हामीकहाँ पाल्नुहोस् ।

इन्टरनेशनल रेडियो सेन्टर

६/३६ न्यूरोड, पाको, काठमाडौं ।

फोन:- २-२१४४५

सुपर भ्वाइस रेडियो

३/६ न्यूरोड गेट, काठमाडौं ।

फोन:- २-२२७६७

मैत्री शिशु विद्यालय, छाउनी
२५३६ औं वुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा
हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

साथै यो एक आवासोय प्राइमरी स्कूल हो, जहाँ स्वदेशी र विदेशी अनुभवी
शिक्षकहरूद्वारा पठन पाठन हुन्छ । अन्तर्राष्ट्रीय स्तरमा अनुभवी बालविशेषज्ञहरूद्वारा
नर्सरी के. जो. देखि योग्य तालीम दिइन्छ । आपना बाल-बालिकाहरूको आपनो संस्कृति
तथा युग सुहाउँदो भविष्यको लागि घो एकूल तपाईंहरूको स्वागत गर्दछ ।

फोन:- २-७०६१४, २-७०६७५

मैत्री शिशु विद्यालय
प्रिन्सिपल

नेपालको वर्तमान राजनीति र बुद्धधर्म

डा. केशवमान शाक्य

नेपालको वर्तमान राजनीति भनेको नेपालका राजनीतिक पार्टीहरूले सदन र सडकमा उठाएका मूल्य र साध्यताका सवालहरू र कार्यक्रमहरू नै हुन्। जनआन्दोलनताका राजनीतिक पार्टीहरूले आह्वान गरे अनुरूप स्वयम्भू जनमाला भजनखल: एवं युवा बौद्ध समूह काठमाडौंको संयुक्त आयोजनामा स्वयम्भू महाचैत्यमा निर्माक एवं वृहद्रूपमा बौद्धहरू भेला भई सम्पन्न गरेको अद्वाञ्जली बुद्धपूजाबाट शुरू भई बुद्दलीय प्रजातन्त्र स्थापित गर्ने सिलसिलामा नेपाल अधिराज्यको सम्विधान २०४७ निर्माण हुँदै। नेपाललाई धर्मनिरपेक्ष राष्ट्र घोषित गराउन चालेका अनेक कानिकारी अभियानहरू संज्ञादा नेपालमा धटिरहेका वर्तमान राजनीति सापेक्ष गतिविधिहरूप्रति नेपालका बौद्धहरू चेतनशील भई संलग्न रहेको नै देखायर्दछ।

नेपाल अधिराज्यको संविधान - २०४७ मा नेपाललाई बहुभाषी, बहुजाति भनिएता पनि 'बहुधर्मालम्बी' भन्ने शब्द समावेश नगरी हिन्दू अधिराज्य भनिएबाट धार्मिक समानताका कानूनशत शब्दावली 'धर्मनिरपेक्षता' माग गर्ने बौद्ध समुदायको तिरस्कार गरिएको थियो। 'धर्मनिरपेक्षता' अभियान अगाडि बढिरहेको समयमा भूकुटीसण्डप स्थित बौद्ध विहारमा प्रा. सूर्यबहादुर शाक्यले धर्मनिरपेक्षता प्राप्त नभएमा अनसन समेत बस्ने अभिप्राय व्यक्त गर्नुभएको थियो भने प्रा. आशाराम शाक्यले त्यस अभियानका प्रशंसाप्राप्त

प्रवक्ताको समेत भूमिका निभाउनुभएको थियो। बहुदलीय, हिन्दू, राजतन्त्रात्मक अधिराज्य स्थापना-पछिको पहिलो आम निर्वाचन ताका प्रा. सूर्यबहादुर शाक्य काठमाडौं जिल्ला क्षेत्र नं. ३ को एउटा राजनीतिक पार्टीको चुनाव प्रचार समितिका संयोजक बन्नुभयो भने प्रा. आशाराम शाक्य ललितपुरको क्षेत्र नं २ को चुनाव प्रचारमा महत्त्वपूर्ण भूमिका निभाउन पुग्नुभयो। यसबाट वहाँहरू प्रत्यक्ष रूपमा आफूले अङ्गालेको पार्टीको स्वार्थ-सित सम्बन्धित हुन पुग्नुभयो। त्यस्तै काठमाडौं जिल्लाको क्षेत्र नं. ३ का स्वतन्त्र प्रगतिशील उम्मेदवार पद्मरत्न तुलाधरको प्रचार समितिमा युवा बौद्ध समूहका अध्यक्ष हर्षमुनि शाक्य सदस्य रहन पुग्नुभयो। काठमाडौंको क्षेत्र नं. ३ को चुनाव प्रचार सिलसिलामा एउटा पार्टीले रुखमुनि भगवान् बुद्धलाई रश्मी विहीन भई तपस्यारत भएको चित्रमा 'शान्तिको प्रतीक रुख' भन्ने नाराको तुल टांगेर बौद्धहरूको भोट मानियो भने पद्मरत्न तुलाधर चुनाव प्रचार समितिले बौद्ध, हिन्दू, इस्लाम र क्रिस्तानका धार्मिक प्रतीकहरू चित्रित तुलहरू टांगेर 'धर्मनिरदेशता' लाई चुनावको मूल तारा बनाइयो। चुनावमा पद्मरत्न तुलाधर अत्यधिक मतले विजयी भयो। सरसरी हेर्दा चुनाव प्रचारको अभियानमा रश्मी विहीन आदि गरी बुद्धलाई जुन रूपमा उपयोग गरियो यसबाट अधिकांश बौद्धहरूले बुद्धको मानन्दा अपमान भएको नै छन्याए। पद्मरत्न तुलाधरको चुनाव प्रचार तुलमा चैत्य, मन्दिर, चन्द्रमा र क्षस जस्ता धर्मका प्रतीकहरूमाल

उपयोग गरिएको र बूढ़ा, कृष्ण, मोहम्मद र जेशसको चित्रहरूलाई टाढे राखेको हुँदा यी धर्मका अवलम्बीहरूले उनीहरूको धर्मको उचित सम्मान गरेको महशूम गरे। काठमाडौंका ५ स्थानमध्ये ४ स्थानमा विजय हासिल गर्ने पार्टीबो विजय जुलुशमा युवा बौद्ध समूहले 'धर्मनिरपेक्षता जिन्दावाद' तुल सहित भाग लिएको थियो।

आम निर्वाचनपश्चात् राष्ट्रिय सभामा काठमाडौं-मा चार स्थान प्राप्त गर्ने पार्टीले संसदमा धर्मनिरपेक्षताको आवाज उठाउनको लागि एउटा संसद्को लागि भिक्षु अश्वघोषको नाउँ प्रतीक गरियो। हुग त राष्ट्रिय सभामा एकजना भिक्षु संसद्को ख्यामा जानु अति अठ्यारो महसूस नभएको होइन तर विपक्षीलका अध्यक्ष मन्मोहन अधिकारीले भिक्षु अश्वघोषलाई राष्ट्रिय सभामा धर्मनिरपेक्षता र बूढ़धर्म सम्बन्धी सवालहरूमात्र उठाउन अनुरोध गरेको र अन्य राजनीतिक कृतज्ञताको अरेका नराखेको कुरा स्पष्ट पार्नुभएपछि भिक्षु अश्वघोषले आपना गुरु स्व. भिक्षु अमृतानन्द महास्थानिरपेक्षता र धर्मनिरपेक्षता' अभियानलाई अगाडि बढाउन आपनो कर्तव्य सम्बन्धी संसदमा जाने अभिभारा प्रहण नर्नुभयो।

राष्ट्रिय सभाको पहिलो तेशनमा भिक्षु अश्वघोषले लुम्बिनी विकास कोषको निर्दारणमा अधिकारी बौद्धहरू रहनुपर्ने माग गर्नुभयो। एउटा पार्टीको चुनाव प्रसारमा लागेको प्रशावशाली व्यक्तित्वहरू प्रा. सूर्यबहुदुर शान्तिलाई उपाध्यका र प्रा. आशाराम शावधलाई सदस्य-सचिव समेत नियुक्त गरी अधिकांश बौद्धहरू सदस्य रहेको 'सुम्बिनी विकास कोष' खडा गरेको मा आजका सरकारप्रति बौद्धहरूले सन्तोष घ्यक्ष गरेका छन्। राष्ट्रिय सभाको दोस्रो तेशनमा भिक्षु अश्वघोषले नेपालको

संविधानमा रहेको नेपाललाई हिन्दूअधिराज्य बनाएको बूढालाई संशोधन गरी बहुधर्मविलम्बी धर्मनिरपेक्ष राष्ट्र-घोषणा होस् भनी राष्ट्रनुभएको प्रस्तावमा मतदान हुँदा १५ जनाले पक्षमा र ३० जनाले विपक्षमा मत दिई सो प्रतावलाई विफल तुल्याइदियो। विपक्षमा मत दिनेहरूमा अधिकांश राजाङ्गारा मनोनीत र एकमता सरकारतर्फ रहेका संसदहरू छन्। पक्षमा मत दिने हरूमा अधिकांश विपक्षीदलका संसदहरू छन्। मतदानमा भाग नलिने र स्टर्ट बनेमा रजेन्द्रनारायणले अध्यक्षता गरेको पार्टी तथा एकमता सरकार गठन गर्न सकल भएको पार्टीका जनजाति संसदहरू पर्दछन्।

यस प्रकारले बौद्धहरू राजनीतिमा सम्बन्धित हुँदै आद्वरहेका छन् तर ती राजनीतिक गतिविधिहरू प्राप्तिः बूढ़धर्मलाई अगाडि बढाउने हेतुले न संचालन भएको हुँदा सकारात्मक न मान्यपर्दछ। बहुलीय प्रजातन्त्रको सार्थकता ने कुनैपनि समस्याको समाधान बहुदलीय राजनीतिक प्रकृयाबाट समाधान गर्नु हो। यस प्रकृयालाई सदुपयोग गरी अगाडि बहु ब्रजातान्त्रिक अधिकार अनुकूल हुनेछ।

प्रजातान्त्रिक परिपाटीका बूढ़धर्मलाई राजनीतिक प्रकृयाबाट अगाडि ल्याउने प्रयासमा कहिले काहिं नेतृत्व गर्ने दर्जे आफ्नो पार्टीको हितलाई बढी महत्व दिने बाध्यता सूजना हुँदा बौद्धहरूको मानालाई ने पन्छाइदिने संकेतहरू पनि नदेखिएका होइनन्। साथै ती नेताहरू बूढ़धर्मका सक्रिय क्षमा आउनु अगाडि राजनीतिक पार्टीका कार्यक्रमहरू रहेको हुनाले राजनीतिक क्षेत्र पाएपछि राजनीतिमा बढी र धर्ममा कम ध्यान पुऱ्याउने पनि हुने गर्दछ र बौद्धहरूलाई आपने राजनीतिक पार्टीका प्रभावभित्र अच्छ गर्ने प्रयास पनि गर्ने गर्दछ। यी अदवश्य मैं बूढ़धर्मप्रति राजनीतिक पूर्वाधिकार पर्न जाने नराच्चा पक्षहरू हुन्। ☆

आवश्यक विचार

-स्व० भिक्षु अमृतानन्द

विचार गरी हेनु छ है होइन साथी हो ।

ज्ञान दृष्टिले हेनु छ है प्रिय बन्धु मित्र हो ।

कहाँवाट आयों हामीकता जानुपनेछ ।

के के गदै रहेछीं सोचिलिनुपनेछ ॥

नरजन्म हाम्रो यो उतिकै उत्तम छ ।

यति विचार पुण्याएर ज्ञानलिइनसक्नु छ ।

शुद्ध भूमि नेपालैमा जन्म हामी भएछौं ।

देश शुद्ध भए क्यै नै मन शुद्ध भएन है ॥

बुद्ध-ज्ञास्त्रले भने क्यै धर्मले शुद्ध हुन्छ है ।

शील-धर्म छैन भने कसरी शुद्ध हुन्छ है ॥

भोज मात्र खाने गर्दा धन हाम्रो सक्यो नि ।

मद्यपान प्यारो गर्दा ज्ञान हाम्रो विलायो नि

बुद्धमार्गीं संक्षे रुनै पाँचै शिक्षा लिनु छ ।

पंच-शिक्षा नलिएमा बौद्ध कसरी हुनेछ ॥

प्राणीघात गदै जाने हाम्रो धर्म होइन है ।

त्यस्तै मद्यपान गर्नु हाम्रो कर्म होइन है ॥

बुद्धप्रति श्रद्धा राखी दया धर्म लिनु छ ॥

चैत्यलाई सेवा गर्नु यही धर्म हुन्छ है ॥

पंच-शील लिनु अनि आमा वावुको सेवा है ॥

चैत्य-शुद्ध गर्नु पनि शुद्ध-ज्ञानको लागि है ।

चैत्यस्थान वरि परि सफा गरी राख्नु छ ।

यहाँ शुद्ध नभएमा महा पाप हुनेछ ॥

उक्त पुण्य कायं जानी संजिराख्नु राम्रो छ ।

बुद्धसँग विन्ति गरी अमृत-ज्ञान लिनु छ ॥

अनुवादक - दिव्यरत्न तुलाधर

We Extend Our Hearty Greetings On The Auspicious
Day Of 2536th Buddha Jayanti

National Car Batteries

National Brand Batteries are Long Service Life, Superior & High Performances for Passenger Cars, Light Trucks, Heavy Duty Trucks & Buses Etc.

Basanta Motors (Regd.)

G. P. O. Box. 2241, 511. Basantapur, Kathmandu

Tel: 215367, 222927.

Fax: 9771 227567.

आनन्दमूर्ति

भौतिकवादी बुद्ध र संस्कार

- पुरुष शास्त्रवाच्ष

महावान् गणहरूको संस्कृतपिटकमा आएको महापरिनिवान सुन अनुसार सम्पूर्ण महायानगणहरूले प्राचीहरूका बोधिज्ञान बोजधातुभएको विश्वास गर्दछन् । त्वो बोजधातु प्राचीहरूकैपन्मा निर्मल शुद्ध भइरहेको धातु-सत्ति भएको कारणले प्रत्येक मनुष्यले एक न एक दिन बुद्धत्व लाभ गर्ने विश्वास गर्दछ । यस भनाइलाई राम्ररी विचार भएमा 'आत्मा' को भाव प्रधरूपमा भएको बत्त वर्त ।

अब सम्प्रवाच र गणहरूको अतिरिक्त स्वयं कल्पवान् बुद्धारा ने कहिं कहिं आत्माव भए जस्तै उपदेश गर्नुभएका तथ्यहरू बोद्ध विटकहरूमा उल्लेख भएको पाइँछ, जस्तो “कारण रहेका विज्ञानको आधार हुँछ । त्वसविज्ञान स्थिर र बृद्धि भएमा पनि नभाँ जन्म कोरि उत्पन्न गराउँछ । (सं० निदान संयुक्त चेतनासुत) अर्को यस्तै विचार मातृगर्भमा अवतरणमात्र नामरूप जनन भएर आउँछ (दी. नि. महावान् सुत) । माथिका यो कुलहरूलाई विचार गर्दा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षरूपमा जात्मा भएको लाई न बोध गराउँछ । यस्तै पालीपिटक या ने उल्लेख गरेको परिनिवाण भइसकेको आर्हत्को विज्ञानलाई मार्देवले खोजी गन्धो (खन्ध संयुक्त-वक्त-सिद्धेन सुतः इत्यादि बुद्धबचनहरू विचार गर्दा आत्मा विज्ञुन नभएको अनात्मबादलाई आँखा चिम्ली सीधा

समर्थन गर्नु उपयुक्त नभएको मात्रि उल्लेख भएका बुद्ध-बचनहरूबाट प्रमाणित हुँछ ।

स्वयं भगवान् बुद्ध समझ प्रत्यक्षरूपमा आत्मा छ कि छैन भनी सीधा प्रश्न गर्दा त्यस सम्बन्धमा कुनै जबाक पनि नदिनुभएको कारणलाई विचार गर्दा र मात्रि उल्लेख भएका विभिन्न बोद्ध सम्प्रदावहरूको आत्मा सम्बन्धमा घरिएको विचार अनुसार आत्मबोध नभएष्टि अति सूक्ष्म रूपमा आत्माको भावमात्र अवस्थित हुन सक्ने शंका सानु अस्वाभाविक अवश्य पनि हुनेछैन । अर्को बुद्धघोष, नागर्जुन र बनुबन्धु आदि अटुकथाचार्यहरूले भगवान् बुद्ध परिनिवाण भएको ५०० (पाँच सय) वर्षपछि बजीरा स्थविराको कथन अनुसार पञ्चस्तकन्धमा आत्मा छैन भनी श्रीपचारिक रूपमा ठोकुवा गरेको तथ्य इतिहास-ले प्रमाणित गरेको छ । अर्को बजीरा स्थविरा आयुष्मान् आनन्द, सारिपुत्र र महाकाशयप आदि प्रख्यात तथा ख्यातिप्राप्त शिष्य धार्विक अवश्य होइन । तसर्थ बजीरा स्थविराको कथन ने बढी उपयुक्त तथा आधारपूर्ण सम्झी अटुकथाचार्यहरूले अनुकरण गर्दै आएको उपयुक्त छ वा छैन पुनः एकपल्ट विचार गर्नु आवश्यक भएको छ भनी आत्मबादीहरूले उठाएको प्रश्नमा अवहेलना गर्नु अवश्य योग्य नभएको देखिन्छ ।

यस चक्रवालमा अवस्थित समस्त भौतिक पदार्थहरू

प्रतिक्षण उत्पन्न हुने र विलाएर जाने स्वभाव भएको जुन धर्म स्वयं बुद्धारा पत्तालगाउनुभयो । त्यो पूर्ण विज्ञानमा आधारित भएको तथ्य आधुनिक विज्ञानले प्रमाणित गरिसकेको छ । भगवान् बुद्धको समयमा अथवा २६०० वर्ष पहिले जम्बूपमा विभिन्न दर्शनहरू पलाएर आए जर्तो बैदिकदर्शन, शास्त्रदर्शन, जैनदर्शन र बौद्धदर्शन इत्यादि । यी दर्शनहरूबाट शाश्वतवाद र उच्छेदवादको जन्म भयो तर भगवान् बुद्धको सूक्ष्मधर्म बुझन सक्ने आजको जस्तो आधुनिक विज्ञानको जन्मभएन । त्यसद्वारण त्यसबेला भगवान् बुद्धको सूक्ष्मतम धर्म बौद्धिकस्तरमा जनसाधारणले जान्न बुझन गाहो भएको मात्र नभई अवश्य बुझनसम्म पनि सकेन होला । यस्तो बुझन सम्म पनि गाहो भएको धर्म कसरी जनप्रिय हुन गयो भनी कसै कसले प्रश्न पनि गर्न सक्ला । यस सम्बन्धमा त्यसबेला विशेष गरेर भगवान् बुद्धको अतीम तथा अद्वितीय व्यक्तित्व भएको कारणले बौद्धिकस्तरमा धर्म बुझन नसके पनि श्रद्धा र भक्तिको आधारमा जनसाधारणले त्यो धर्म ग्रहन गरेको हुनुपर्छ । श्रद्धा र भक्तिद्वारा त्यस धर्मलाई पूर्णरूपमा ग्रहणमात्र गरेको नभई त्यस धर्ममा पूर्णरूपमा समर्पित भई शील समाधि पूर्णरूपमा पालन गनले त्यस व्यक्तिमा प्रतिक्षण उत्पन्न हुने र विलाएर जाने अतिसूक्ष्म पदार्थहरूको आय-व्यय धर्म स्वयंले अनुभूति प्राप्त गरी निर्वाण समेत प्राप्त गर्न सक्ने अवस्थासम्म पुग्नुभयो होला ।

आज यस प्रतिक्षण उत्पन्न हुने र विलाएर जाने धर्मलाई बोधगर्न मात्रलाई अर्हत्व लाभगर्न आवश्यक छैन । बिना अर्हत्वाभ गनले पनि धर्मलाई बोध गराउन सकिन्छ । त्यस प्रतिक्षण उत्पन्न हुने र विलाएर जाने

धर्मलाई हेनेउसैको इच्छा भएमा कुनै प्रयोगशालामा गई आफ्नो अर्धाले त्यस धर्मलाई देखन र जान्न सक्छ । यसको मतलब आज विज्ञानको विकास भएको कारणले अर्हत्व लाभ गर्न अति सुलभ भएको अवश्य होइन । अर्हत्व भनेको कुनै ज्ञान हासिल गर्ने सिद्धान्त होइन, कार्य गर्ने क्षेत्र हो । शील समाधिद्वारा तृष्णाहरू यी संस्कारलाई क्षेदन गर्ने तपस्था हो । यसको मतलब आजको आधुनिक विज्ञानको विकासले धर्मक्षेत्रमा विज्ञानको कुनै अस्तित्व छैन भनी भन्न लागेको पनि अवश्य होइन । धर्ममा श्रद्धा तथा विश्वास जगाउन त्यसबेला कुनै महापुरुषको आवश्यक थियो र महापुरुषको व्यक्तित्व र विकासको आधारमा श्रद्धा तथा भक्ति जगाउं तर आज त्यही कुरा स्वयं विज्ञानको ज्ञानद्वारा सत्य असत्यको पारख गर्न सकिन्छ र विश्वास उत्पन्न गराउन सकिन्छ । यही कारणले गर्दा आज ऐउटै धर्म विभिन्न समयमा फरक फरक धारणा हुन आवश्यक पर्नेछैन र विज्ञानलाई नै सापदण्डको आधार बनाई कुन धर्म सत्यमा आधारित छ र कुन धर्म केवल धर्मगी र काल्पनिकमात्र छ दूधको दूध र पानीको पानी छुटाउन सक्ने शक्तिको अवस्था छ । त्यसकारण आधुनिक विज्ञानको आधारलिई यस आत्मा अनात्म सम्बन्धमा नयाँ सिर्जनादेखि अनुसन्धान गर्न आवश्यक भएको तथ्य आजको आधुनिक बौद्धहरूको विचार भएको बुझिन्छ । बुद्धधर्म विज्ञानमा आधारित धर्म भएको ले यस अनुसन्धान ले अवश्य यस 'आत्मा' र 'अनात्म' सम्बन्धमा केही उपलब्धि हुने विश्वास गर्न सकिन्छ ।

यस आधुनिक विचार सम्बन्धमा श्रीमती रास डेबिड्स (Mrs Rhys Davids) को विचार र त्यसको जवाफ यहाँ प्रस्तुत गनले 'आत्मा' सम्बन्धी भगवान्

बुद्धको विचार जान्न बड़ी टेवा मिलने आशा गर्न सकिन्छ । जून यस प्रकारको छ—“आत्मालाई भगवान् बुद्धले स्पष्ट र व्यक्तरूपमा उपदेश गर्नु नमएको एउटा कारण ईसापूर्व छंठौं शताब्दीको युगमा भारतीयहरूको व्यावहारिक शब्दको अर्थात् भनिन्छ ।” यस सम्बन्धमा बुद्ध र बुद्धवादका लेखक ऊ. अः माउले त्यस युगका व्यावहारिक शब्दद्वारा उपनिषदाचार्यहरूले उपनिषद्को व्याख्या गर्न सकेको छ ति ? भनी प्रश्न गर्नुभयो । यस सम्बन्धमा मेरो विचारमा शब्दको अर्थात् भन्दा बडी महत्त्वको विषय भगवान् बुद्धको अति सूक्ष्मतम धर्मलाई लिनुपर्छ कारणो त्यस सूक्ष्मतम वैज्ञानिक धर्मलाई बुझन सक्षम भएक व्यक्ति त्यसबेला अति ने कम संख्यामात्र होला । त्यसकारण जन्मअन्धालाई रङ्गीबिरङ्गी रङ्गको जति वर्णन गरेपनि बुझन नसक्ने भए जस्तै भगवान् बुद्धको सूक्ष्म आश्य-ञ्यय अनित्य धर्म बुझन सक्ने मानिसको अभाव भएको कारणले बुद्धद्वारा स्पष्ट र सार्वजनिक स्तरमा त्यस धर्मको उपदेश गर्नुभएको हुन सक्छ ।

आधुनिक दृष्टिले विचार गर्न उपयुक्त अटुकथाचार्यहरूले अनात्मवादको समर्थनमा उपमाको रूपमा प्रस्तुत गर्नुभएका एक दुई उपमाहरू यहाँ प्रस्तुत गर्न उपयुक्त ठान्दछु । त्यो हो दूध दहीको उपमा— दूध दही होइन तर दूधबाट अलग नभई यस बीचमा कार्य कारण सम्बन्ध छ । यसरी प्रतिसन्धिचित वा विज्ञान अतीत जन्मबाट आत्मजीवन पुद्गल सत्त्व कुनै चीज संकरण नभइकन केवल तृष्णा, उपादान र कर्मशक्तिको बेको कारणले मात्र उत्पन्न भएर आएका हो ।” (बुद्ध र बुद्धवादबाट)

दही दूधबाट अलग भएर उत्पन्न हुन नसक्नु र

विना दहीको भावले दूध दही बन्न सक्ननु यो फुल र हाँसमा कुन जेठो हो भन्ने प्रश्न जस्तो हुन गएको छ । यस वर्तमान अवस्थामा हाम्रो मुख्य प्रश्न आत्मासँग सम्बन्ध भएको ले दही र दूधभन्दा पनि आत्मा छ वा छैन भन्ने विषयमा मुख्य केन्द्रित हुन गएको छ । तसर्थ दहीको भाव विना नै दूध बन्न सक्छ वा सक्दैन भन्ने प्रश्नमा आधारित छ । दही विना दूध दही बन्न सक्तु भन्ने “आत्मा” नमएको अनात्मवाद प्रमाणित हुन्छ र दूधबाट दही बनाउन दहीको भाव आवश्यक भएमा “आत्मा” भएको प्रमाणित हुन्छ । यो जनसाधारणले व्यक्त गर्ने एउटा धारणा हो ।

दूधमा दहीको भाव राखी दही बनाउने यो एउटा प्रचलित नियम हो । यो केवल नियममात्र होइन, दूधबाट दही बनाउंदा बीउको रूपमा दहीको भाव अति आवश्यक छ । यस बीउको रूपमा दहीको भाव राख्ने प्रकृयालाई आजको विज्ञानले केवल बीउको रूपमा दहिराखेको मात्र नभई दहीको कीटाणुलाई नै राखेको व्यक्त गर्छ र यस कीटाणुलाई प्रंग्रेजीमा बैक्टेरिया (bacteria) भन्ने गर्छ । यस कीटाणुले सर्वत्र दूधलाई सजिलैसँग आपनो सन्तानमा परिवर्तन गर्छ । आजको आधुनिक विज्ञानले विज्ञानको क्षेत्रमा यति प्रगति गरिसकेको छ केवल दूध दहीमा कीटाणु देखेमात्र होइन, दूधबाट दहिराखेको जस्तै मानवदेहबाट कुनैपनि सानो टुक्रालाई बीउको रूपमा लिई त्यस बीउबाट एउटा सिङ्गो जिउंदो मानिसको विकास गर्न सक्ने प्रकृयालाई विकास गरी प्रमाणित गरिसकेको छ । यस विकासप्रणालीलाई जेनी (Gene) विकास प्रकृयासन्दर्भ । यसबाट आत्मा भएको प्रमाणित मात्र भएको होइन आत्मा हाम्रो देहको सानोदेखि सानो

भागमा एवं “आत्मा” को भाव भएको दृष्टि गर्छ । यस्ते सन्दर्भमा अर्को एउटा उपमा प्रस्तुत गर्छु ।

एउटा जड्डलको बीच भागबाट नदी बिशिदिनाले त्यस जड्डलाई पूरा दुई भागमा विभाजन गरिदिएको छ । त्यस दुई भागमध्ये एउटा भागमा बनदाह भइरहेको छ । त्यसबेला त्यो आगो घनीमूल नभई क्षणिकमात्र देखापर्न आई निरोध र लोपभएको आगोको रापताप एकमाथि अर्को आधारित भई निरन्तर उत्पन्न भई निरोध र लोप भइरहेको हुन्छ । आगो निभ्न लागेको क्षणमा हावाको बेगले नदीको अर्कोतिरको जड्डलमा फेरि डँडेलो उत्पन्न भएर आयो । आगोले नदी तरेर गएको होइन । पहिलेको आगो र दोलो आगो एउटै हो; अर्थात् यसलाई मिन्दामिन्दै हो भनिदैन, वारतवमा आगोको बेगले नदी बीचमा रहे पनि आगोको रापताप धर्महरू विलकूल टुटेर नगएको कारण प्राप्त छ । त्यस्ते नाम रूप स्कन्ध शरीर विनाश भएर गए पनि तृष्णाको शान्तिको सामर्थ्यले गर्दा निरवशेष रूपमा निरोध र लोप भई टुटेर गएको हुन सक्बैन (Prossen “the way to Nirvana”)

यस हावाको बेगले एक जड्डलबाट नदी पार गरेर अर्को जड्डलसम्म पनि संक्रमण गरी डँडेलो लागेको सम्बन्धमा आजको आधुनिक विज्ञानले केवल तातो हावामात्र बोकेर गएको नभई त्यस हावाले आगोको झिल्को समेत बोकेर गएको नाई आधार मात्रे गर्छ र त्यस आगोको कारणले घामले सुकेको जड्डलको पदार्थमा पर्नासाथ आगो र इन्धनको सम्बन्ध रही जड्डल फेरि डँडेलो लागेको बिश्वास गर्छ । कारण एक जड्डलबाट नदीपार गरी अर्को जड्डलमा गएको हावालाई तत्काल प्रबोगशालामा परीक्षण गरेको खण्डमा अथवा त्यस हावाले बोकेर ल्वाएको कुनै बदार्दलाई बरीक्षण गरेको खण्डमा अथवा त्यसमा

आगोको भाव भएको पाइन्छ अथवा त्यस हावाको तापक्रम नापेको खण्डमा आगो भए नभएको ज्ञान हुनेछ । हावो अंदाले केवल आगोको उवालालाई देख्न सक्छ र त्यस बल्न सक्ने राष्ट्र-तापलाई देख्न सक्दैन तर आज विज्ञानद्वारा अविष्कार गरेको इलेक्ट्रोनिक माइक्रोस्कोपद्वारा कुनै पनि सानो चीजलाई त्यो भन्दा दुई करोड गुणासम्म ठूलो देख्न सक्षम तुल्याएको छ । यस यन्त्रको कारणले आज अति सूक्ष्म पदार्थसम्म पनि देख्न सक्षम भएको छ ।

यो आत्मा सम्बन्धमा विचार गर्दा (The birth of Indian Psychology and its development in Buddhism) मा लेखेका यी वाक्यहरूलाई पनि राम्ररी विचार विमर्श गर्नु अति आवश्यक देखिन्छ । जस्तो “पात्ती-पिटक वाङ्मयको इतिहासलाई सुनिश्चितरूपमा अध्ययन गर्दा पिटक वाङ्मय आजको परिस्थितिमा कसरी पुग्यो? बुद्धकालीन अवस्था कस्तो स्थितिमा छ? बुद्धपरिनिर्वाण पछिको युगमा कसरी परिवर्तन भएर आयो? पिटक वाङ्मय एक विभागबाट अर्को विभागसित कसरी फरक छ? इत्यादि कुरालाई परीक्षण र अध्ययन गर्न आवश्यक छ ।” यतिमात्र होइन मेरो विचारमा यी वाङ्मयहरूले अनुकरण गरेको विषयलाई आजको आधुनिक विज्ञानको परिप्रेक्षलाई समेत ध्यान दिई विचार गर्नु आवश्यक छ, कारण बुद्धको समयमा आजको जस्तो विज्ञानको विकास नभएको कारणले धर्म बोधगर्न एकमात्र साधन छ त्यो हो श्रद्धाभक्ति । आज विज्ञानको प्रबुरमात्रामा विकास भएको साथसाथै बुद्धधर्म पनि पूर्णरूपमा विज्ञानमा आधारित धर्म भएको ले यस धर्मलाई बोधिकस्तरमा बुझन र सिन नसक्न कुनै खास कारण देखिन्न । यस अर्थले विज्ञानको विकास हुनु बोद्ध धर्मावलम्बीहरूको निम्नि पनि एउटा ठूलो उपलब्धि हो । जीवनबाट मुक्ति पाउनु अथवा

अर्हत्व लाभमनु धर्ममा अद्वाभक्ति हनु श्रति आवश्यक
छ। जति विज्ञानको विकास हुन्छ त्यति न अद्वा र
अस्तिमा मानिक्तको बिश्वास आस्था कम हुन्छ। यो एउटा
नियम हो। तसर्थ यस वैज्ञानिक युगमा अद्वाभक्ति
जगाउन धर्म विज्ञानमा आधारित हनु श्रति आवश्यक
छ।

२५३६ अौ बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा
समस्त मानवकल्याणका लागि
हार्दिक शुभकामनामृत्यक्त
गर्दछौं।

इलेक्ट्रिकल इन्टरप्राइजेज
(प्रा. लि.)
पसल नं. ६

फोन: २२१८६३

विशाल बजार
शुक्रपथ
काठमाडौं।

नीन्यासः व स्वोखुदैक्यंगु स्वांयापुन्हीया लसताय् लो नेपाःदे धर्मनिरपेक्ष-दे जूगु स्वये दयेमा,
वर्थें हे सकल बुद्धधर्मप्रेमीपिगु कल्याण जुइमा धकाः दुनुगलनिसें भितुना।

जिमि ला छितः धाये हे त्वमनाच्चंगु का। आल्मोनियम व ताम्चिनया थलबल मदु
धकाः छि लिहाँ काये माली मखुत।

प्रेसर कुकर, वाटर फिल्टर, लात्यायेगु व मसलाचुल्हृइगु मेसिन, मेन्तुल, लाल्टोन
ममःखः, स्टोभ, काँटा, चम्चा, स्वांगि, गिलास, प्लाष्टिक व स्टेनलेसस्टीलयागु
फुक्क हलंजलया निम्ति जिमिथाय् छकः दुस्वः कासँ।

नमस्तु श्री द्वार्स

घ १-२७८ केल मासांगाः, फोन ल्याः— २२३७१८, २२३६६६

‘बौद्धस्थलमा अबौद्धको क्रियाकलाप’

-भिक्षु कुमारजीव सुवीरो

नेपालको इक्षिण र पश्चिम दिशामा अवस्थित बौद्धको पवित्र जन्मस्थल लुम्बिनीलाई थाहा नहुने मानिस-हरू विश्वमा कम होला । गौतम बुद्धले सबै प्राणीहरूप्रति हितको लागि धेरै दुःख काट गरी बुद्धत्व प्राप्त गर्नुभयो । साथै यहाँले दिनभएका उपदेशहरूबाट सम्पूर्ण प्राणीहरूलाई उपकार तथा सत्यको मार्गतर्फ ज्ञानसमर्थ बनाएको छ । यस्तो महान् पुरुषको जन्मस्थल ‘लुम्बिनी’ लाई सम्पूर्ण बौद्धहरूले सुरक्षितका साथ जोगाइराख्नु मुख्य कर्तव्य हो । वहाँको अतुलनीय सत्य ज्ञानको प्रभावले स्वदेशमा मात्र नभई विश्वको कुना काच्चामा समेत वहाँको कीर्ति फैलिरहेको छ ।

त्यसकारण त्यस्तो पवित्रस्थल ‘लुम्बिनी’ मा अबौद्धको क्रियाकलाप किन ? त्यहाँ आएका तीर्थयात्री तथा पर्यटकहरूको भनाइ अनुसार त्यो बुद्धको पवित्र जन्मस्थल नभइकन ऐउटा हिन्दूमन्दिरको रूपमा लिएको देखिन्छ । प्राचीन कालमा त्यो स्थानलाई देवी, देवताहरूको बासस्थानको रूपमा मान्दै आएको तथा पूजाको रूपमा बलि समेत चढाउने गर्दथे रे । पछि आएर मात्र त्यस स्थान बुद्धको “जन्म-भूमि” कहलियो रे । के त्यो भनाइ सत्य हो ? यदि त्यो भनाइ सत्य हो भने लुम्बिनी बुद्धको जन्मस्थल नभई हिन्दूमन्दिर भयो त ? त्यसैले होला दूरै बुद्धको प्रतिमामात्र नभई अनेक देवी-देवताहरूको मूर्ति पनि देखा परेको । साथै सम्पूर्ण बौद्धप्रेमी तथा भिक्षु संघहरूको आपना दुई आँखा तथा कान निष्क्रिय रहेका

छन् त ?

त्यसैले सम्पूर्ण बौद्धहरूमा त्यसमा बडी ध्यान राख्नुपर्ने अवस्था खडा भएको छ । बुद्धको पवित्र जन्मस्थानमा अबौद्ध व्यक्तिहरूले किन कार्य गर्दै आइरहेको होलान् ? साँच्चै यहाँ बसी काम गर्ने नै ढृढ इच्छा भए अबौद्ध पनि बौद्ध भएको खण्डमा के फरक पर्ना ? अर्थाते अन्य वस्त्रको सटामा चीवर लगाएको भए कस्तो सुहाउंथो होला किनकि बुद्धले प्रवर्जित भएको समयदेखि लिएर परिनिर्वाण समयसम्म कहिल्ये चीवरबाहेक अरू वस्त्र धारण गरेको देखिन्दैन । त्यसैले हात कार्यरत पूजारीको सटामा अन्य कुनै बौद्ध व्यक्तिलाई नियुक्त गरेको खण्डमा नाम अनुसार काम भए जस्तो लाग्छ । त्यस्तो अबौद्धको कडा बोली तथा नराओ व्यवहारले गर्दा हात्ता आगन्तुक तथा सम्पूर्ण बौद्ध तीर्थयात्रीहरूको मनमा शंका, भ्रम तथा मलिन गराउँदै आइरहेका छन् जसले गर्दा तिनीहरूले पवित्र स्थललाई अपवित्रको रूपमा हेर्न केही बेर लाग्दैन जुन हामी सम्पूर्ण नेपालीहरूको सरमको कुरो हो । यस्ता गम्भीर कार्यमा हामी सबै बौद्धहरूले ध्यान दिएनन् भने पछि “आफूले पालेको कुकुरले आफै-लाई टोक्यो” भने जस्तै बुद्धको पवित्र जन्मस्थल लुम्बिनीलाई पनि पशुपतिनाथको ऐउटा शाखा हो भन्न केही बेर छैन । कि त देशमा धर्मनिरपेक्ष हुनुपन्यो, कि त लुम्बिनीमा अबौद्धलाई पुजारीको रूपमा श्री ५ को सरकारले स्थान दिए जाँ बौद्धहरूलाई पनि पशुपतिनाथको मन्दिरभित्र

स्थान दिएको भए केही फरक हुने थिएन । यदि बौद्धहरू-लाई पशुपतिनाथको मन्दिरमित्र कुनै अधिकार थिएन भने लुम्बिनीमा मात्र किन अबौद्धलाई अधिकार दिने ?

तसर्थ स्वदेशीहरूमात्र नभई विश्वका सम्पूर्ण भानिसहरूले मान्दै आएका एकमात्र बुद्धको पवित्र जन्मस्थल लुम्बिनीलाई सदाको लागि सुरक्षित तथा अटलरूपमा जोगाइराख्नु सबैको कर्तव्य हो । त्यसमाथि “लुम्बिनी - धर्मोदयसभा” तथा “लुम्बिनी विकास कोष समिति” ले पनि बढी ध्यान दिनुपर्न अवस्था आएको साथै ती संस्थाहरूको मुख्य काम, कर्तव्य के हो र भवित्वमा गएर नेपालको थेरवाद “बुद्धधर्म” सम्बन्धी प्रचार-प्रसारको सम्बन्धमा कस्तो नीति अपनाइनेछन् ?

यसेको सिलसिलामा नेपाली थेरवाद भिक्षुसंघले पनि आफ्नो बुद्ध-धर्मप्रति श्रप्रसर भई अगाडि बढनुपर्न संकट आइरहेको छ । नेपाल एक बुद्धको जन्मभूमि देश भएतापनि यहाँ बुद्धधर्म सम्बन्धी विशेष अध्ययन विदेशको दाँजोमा कर्म छन् । साथै अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ स्थापना भएको धेरै वर्ष वित्सकेतापनि बुद्धधर्म सम्बन्धी केही उन्नति गरिएको देखिएदैन । सच्चै अखिल नेपाल भिक्षुमहासंघको मुख्य काम कर्तव्य के हो र भवित्वमा गएर नेपालको थेरवाद बुद्धधर्म सम्बन्धी प्रचार-प्रसारको सन्दर्भमा कस्तो नीति अपनाइनेछन् ? नाम महासंघ भएजस्तै काम पनि विस्तृत रूपमा अगाडि बढाउनुपर्दछ । अ. ने. भि. म. सं. ले बौद्धहरूलाई उचित ज्ञान तथा शिक्षा दिई प्रवर्जित हुन इच्छुक व्यक्तिहरूलाई आमजेर होस् या भिक्षु बनाई नेपालमा नभएका “बुद्ध-धर्म” सम्बन्धी नौला ज्ञान हासिल गराउन विदेशमा बढाउनुपर्दछ । साथै हालसम्म गइरहेका भिक्षु आमजेरहरूको बारेमा खोजी नीति गर्नुपर्दछ । यसेको कमजोरीले

गर्दा कतियथ थेरवाद भिक्षु तथा आमजेरहरू आफ्नो अध्ययन सकिएको धेरै समय बित्वा पनि त्यहाँको सोजमज्जा तथा लालचमा परी आफ्नो मातृभूमिलाई बिसि अमूल्य समय त्यसे बिताइरहेका छन् भने उदाहरण-को लागि थाइलैण्ड, श्रीलंका, बर्मा तथा अन्य देशहरूमा नेपाली थेरवाद भिक्षुहरू अध्ययन गरिरहेका छन् । तिनीहरूमध्ये कोहीको सात वर्षदेखि लिएर बीस वर्ष समय बित्वा पनि आलटाल गरी नेपालमा नफकिने नीति अपनाइरहेका छन् भने त्यस्ता व्यक्तिहरूलाई अ. ने. भि. म. संघले विट्ठी पठाई ग्रन्थवा सुनाव पत्र पठाई उनीहरूलाई उचित बन्दोबस्त गरी आफ्नो मातृभूमि फर्काउने कोशिश गर्नुपर्दछ । साथै ती भिक्षु तथा आमजेरहरूले विदेशमा हासिल गरी आएका बुद्धधर्म सम्बन्धी गम्भीर उपदेश तथा त्रिपिटक, पाली, संस्कृत र अन्य विषयहरूबाट प्राप्त भएका ज्ञानलाई नेपालमा ल्याई व्यवहारमा उतार्न सक्नुपर्छ । अर्थात् जुन उद्देश्यले विदेशमा गएको हो सो उद्देश्यलाई पूर्ण गरी केरि आफ्नो मातृभूमिमा आई बुद्धधर्म सम्बन्धी उत्थानको लागि सहयोग गर्न सकेको खण्डमा आफ्नो कीर्ति अमर राख्न सकिन्छ ।

यसे सन्दर्भमा अ. ने. भि. म. संघले विदेशमा मात्र होइन कि स्वदेशमा रहेका भिक्षु तथा आमजेरहरूलाई पनि उचित स्थानमा राखी काममा लगाउन सकेको खण्डमा नेपालको साथै विदेशमा पनि थेरवाद “बुद्धधर्म” सम्बन्धी प्रचार-प्रसार गरी बुद्धको जन्मभूमि नेपाललाई पुनः सु-प्रख्यात गर्नमा सहयोग मिल्दछ । साथै सम्पूर्ण बौद्धले विश्वमा एकमात्र बुद्धको जन्मस्थल “लुम्बिनी” लाई सदाको लागि अटल तथा अमर राख्न ढूलो कर्तव्य हुन आउँछ ।

सुर्तीको अम्मल

- स्व. भिक्षु महाप्रश्ना

सुर्तीको अम्मल फैलियो, अनेक प्रकारको बनिमध्यो,
बस्तो बस्तुले ज्ञान हीन भयो, मोक्षको मार्ग रोक्ने भयो ॥
धन दौलत पनि नाश भयो, तप्तिमांवास हुने भयो,
कलेजो फोक्सोमा रोग बढ्यो, चिलमले चिलम्ब गर्ने भयो ॥
अफैले विचार गर्नुपर्यो, अस्त्वाई यो कुरा भन्नुपर्यो,
जाने सबै नै खुसी भए, नजाने खानेहरू रिसाउने भए ॥
छउन्ज्याल सुखले पिइहिँड्यो, सकेपछि बौलाहा कै कराइहिँड्यो,
कमैले देला कै आशा भयो, आशालाई हेला हुने भयो ॥
ध्यान गर्दा पनि स्थिर भएन, कूलकूल आशा त्यसमै भयो,
बरू खाना छोड्न सजिलो भो, अम्मल छोड्न कठिन भयो ॥

- अनुवादक - लालधन शावय

कृष्ण पाउरोटीको थप आकर्षण

पौष्टिक तथा स्वादिष्ट

गोलडेन इनजरी ब्रेड

बजारमा उपलब्ध छ ।

कृष्ण पाउरोटी प्रा. लि.

(कृष्ण पाउरोटी चोक)

काठमाडौं

फोन: ४-११४५२, ४१००६७

बुद्धवाणीः अनुसन्धानरत होओँ !

- चिक्षु सुनन्द

ऐतिहासिक रूपमा मानवक्षमता, मानवीय गुण र एक मानव हुनुको नाताले अपनाउनुपर्ने आचरण-विचार-लाई समष्टिगत रूपमा अध्ययन - चिन्तन - मनन र अवहारलाई आधार बनाई प्रादुर्भाव भएको एक पद्धति जसलाई धर्मका रूपमा हात्रो विश्वले अपनाउंदै आइरहेको छ । त्यसको व्याख्याता वा रचनाकर्ता बुद्ध जो भौतिक विलासलाई वास्तविक सुख-शान्ति मान्दैनये । उहाँद्वारा प्रतिपादित धर्मलाई आज बुद्धधर्मको रूपमा स्वीकार गरिएको छ ।

बुद्धधर्म पूर्वप्रचलनमा आएका धर्महरू त्यसबेला जति आफूलाई प्रतिष्ठित पार्न सक्षम भएका थिए, वर्तमान कालमा, साँचुरिदै गएको विश्वमा आफनो अचित्य प्रमाणित गर्न सक्षम देखिदैन । यसबाट भिन्न वर्तमान विश्वले बुद्धद्वारा प्रतिपादित सिद्धान्तको अनुसरण गर्नुपर्ने आवश्यकता महसूस गरिएको पाउन सकिन्छ । प्रथमतः हामीके पाउन सबै भने बुद्धधर्म नै एकमात्र उस्तो धर्म हो जसले मानिसलाई सबैभन्दा श्रेष्ठ, आपनो अनुकूल नहुने कुनै शक्तिका विरुद्ध प्रतिकार गर्ने क्षमता उम्मेदको रूपमा लिएको छ । यस धर्मले मानिसमाधि लाइने कुनै त्यस्तो शक्ति वा निर्णयलाई जुत मानवहित विपरीतको हुन्छ भने त्यसलाई अस्त्रीकार गर्दैछ र सगीरव औषणा गर्दैछ मानिस नै सर्वश्रेष्ठ छ । यसरी अलिकिति विहितको हितकाहट विना मानवीय गुणलाई ग्रन्थ प्राणी-

हरूका गुणहरूभन्दा विशिष्ट रहेको देखाइएको हुँदा नै मानवधर्मकै रूपमा यसले आफूलाई प्रतिष्ठापित गर्न सक्षम भएको हो । युग अनुसार बदलिदै गरेको मानव क्षमताको कारण रहस्यहरू खुला हुँदै जाँदा मानवका निमित्त बुद्धधर्म अन्य धर्महरूको तुलनामा अपेक्षाकृत अनुकूल महसूस गरिदै आएको हो । यसो महसूस गरिनुमा बुद्धधर्मले कुनैपनि कुरालाई नित्य भनी अन्य कुरालाई प्रादुर्भाव हुनबाट रोक्न न खोज्नु यसको विशेषता हो ।

बुद्धधर्म कुनै काल्पनिक उद्देश्यमा आधारित छैन । यसले प्रष्टरूपमा यही अभिव्यक्त गरेको छ कि अस्तित्वमा आएका वस्तु, विचार र मानवले आफूलाई जितमुकै सुरक्षित रूपमा राखेतापनि हरदम एक अवस्थामा रहिरहने क्षमता प्राप्त गर्न सकिदैन । कुनै न कुनै कारणद्वारा एक अवस्थाबाट अर्को अवस्थामा रूपान्तरित हुनै पनै हुन्छ । त्यसरी एक अवस्थाबाट अर्को अवस्थामा रूपान्तरित हुनु पनको कारण परिवेशसितको संसर्गमा सिर्जना हुने वा गरिने आधार हो । त्यही आधार विभिन्न अवस्थामा रूपान्तरित हुने स्वभावले मानवजीवनको सम्बन्धमा इच्छाद्वारा प्रेरित विषयको अवस्थामा पुनः पुनः नौला नौला आधारहरू निर्माण गर्दै जाँदा कर्तृपनि मुखको श्वास लिने अवस्था नै पाउँदैन । पहिलेको तुलनामा वर्तमान र वर्तमानलाई भन्दा भविष्यतकै अंखा लगाउने स्वभावले कर्तृ कहिलै आफूलाई सन्तुष्ट अवस्थामा पुन्याउन सकिने हुँदैन ।

उपर्युक्त अवस्था विश्वमान रहनुको रहस्य कारण कार्य (प्रभाव) को अभिभूत सम्बन्ध हो । कारण कार्यको यस किया कुनै काल्पनिक शक्तिको सृजना नभे प्रकृतिमा अन्तर्निहित परिभाषाबाट मुक्त स्वाभाविक विशेषता हो । बुद्धको प्रादुर्भाव हनुमन्दा प्रधि यस रहस्यले गर्दा मानिसहरू आफूलाई काल्पनिक सत्ताको आवेदन पालन गर्ने अनुचरको रूपमा विश्वास गर्ने गर्दथे । कारण कार्यलाई अविच्छिन्न रूपमा गतिशील रहिरहन दिदा कार्य अनुशारको समान प्रतिफल अन्य कार्यको कारण बन गएर पुनः अर्को कार्यको रूपमा उत्पन्न हुनेछ । स्वाभाविक रूपमा सबैले बुझेका छन् कि बाबु बन्नुको अर्थ छोराको अस्तित्व स्वीकार्नु, छोरो हनुको अर्थ बाबुको अस्तित्व मान्नु । कारण-कार्यको अविच्छिन्नताले अस्तित्वमा आएका प्रत्यक्ष रूपाङ्गतिमध्ये चेतनाको उपस्थितिले मानवको मस्तिष्कमा विभिन्न जिज्ञासाहरू उत्पन्न हुने गर्दछन् । सोही चेतनाले उत्पन्न गराउने क्रिया-प्रतिक्रियामा अनुभव गरिएको आधारमा आफ्नो क्षमता अनुशार अनुकूल बनाउन प्रयत्नशील रहन्छन् ।

जुन विषय सन्दर्भमा जस्तो आशा गरिएको हो, सोही अनुरूपके प्रतिफल प्राप्त गर्न आवश्यक पूर्वाधारको उपस्थिति-अनुरूपस्थितिवारे चनाखो रहनु अत्यावश्यक छ । परिस्थितिको प्रतिकूलताले गर्दा आशा गरिए विपरीतको फल भेग्नुपर्ने अवस्थाले कारण-कार्य नियम अपूर्ण भएको मात्र जनाउनेछ । कुनै उद्देश्यले मूर्तता लिएको भन्नुको एउटै अर्थ हो सो उद्देश्यलाई त्यस अवस्थामा पुऱ्याउनमा, निहित रहेका कारण समूहलाई उचित र उपयुक्त तरिकाद्वारा प्रस्तुत गरिनु द्वा प्रयोगमा ल्याइनु ।

बुद्धधर्मले निर्दिष्ट गरिएको अभिष्ठि कुरा आन्तरिक स्थिरता हो । सो स्थिरता प्राप्त गर्ने मनसाय राख्ने जो कोहीले बाह्य आरोह-अवरोहलाई आन्तरिक अवस्थामा

आवित्यको आधारमा प्रवेश दिने द्वा प्रवेश-निषेद्ध गर्ने सतकंता अपनाउनुपन्छ, तर एक पक्षमा एउटा तरिकाद्वारा उपलब्धि हासिल भएको छ भने अर्को पक्ष सम्बन्धमा सोही तरिकालाई आधार मानेर प्रतिक्रियाको आशा राख्ना अपेक्षित प्रतिफल प्राप्त नहुन पनि सकिन्छ, अवाहारिक रूपमा पुष्टि भएको कुरा हो, तर वाराघाट लिने काम सियोबाट संभव हुँदैन, न त सियोबाट तरवारको काम लिन सकिनेछ । यसो हनुमा विशेषताको भिन्नता हो भन्ने कुरा बुझनुपर्नेछ र हरेक कुरामा सापेक्षित गुण हुनेलाई पनि बिसंन सकिन्ना । यी कुराहरू व्यक्ति-व्यक्तिमा पनि समान रूपमा लागू हुन्छ ।

निरन्तर रूपमा प्रवाहित संसारमा हिजोका तथ्यहरू बत्तमानमा अपर्याप्त भैसकेका हुन्छन्, हिजो पहिल्याइएका निष्कर्ष पुरानो ढाँचाले काँचुलि फेरिएको अवधिमा त्यसको उपयोगिताशक्ति क्षीण भैसकेका हुन्छन् । त्यसैले निरन्तर नौला-नौला तथ्यहरू संग्रहित गरी त्यसैको आधारमा निकालिएको निष्कर्षले मात्र नित्य नवीन कुराहरूको ज्ञान प्राप्त गर्न संभव हुनेछ ।

यी पनि भन्न सकिन्छ कि उसबेलादेखि विद्यमान रहेको जुन आधारभूत कुरा छ, सर्वव्यापी रूपमा सधै एकनासले रहिरहने जुन विशिष्टता छ त्यसमा परिवर्तन आउन सकिदैन र वातावरणीय परिवर्तनले त्यसको मौलिकतामा परिवर्तनको अपेक्षा गर्नु निरर्थक छ । यस्तो सोचाइ राख्नु गलत हुनेछ, किनभने जुन सार्वभौम नियम छ त्यो यथार्थ हो र बुद्धधर्म यथार्थबाट विमुख तुल्याउने नभे सोही यथार्थको पहिचान गर्न त्यसलाई त्यस रूपमा व्यक्त हुन दिने कारण पहिल्याएर आफ्नो अनुकूल बनाउनमात्र विज्ञापित गर्दछ । फरक यतिमात्र छ कि अतीतकालमा यथार्थलाई छोपेर राखेको जुन आवरण छ,

चतुर्मानकालमा वातावरणीय भिन्नताले गर्दा सोही यथार्थलाई पहिल्याउनमा आउन सक्ने बाधाहरू पन्छाउन विगत कालमा अपनाइएका तौर-तरिकाहरू समय अनुकूल प्रतिकूल दृष्टिले हेर्नु वाञ्छनीय ठहरिन सकिन्छ ।

सारमा, बुद्धवचन 'मा निवत्त अभिकम' (सधै अनुसन्धानरत होक !) ले हामीलाई बुद्धको हार्दिक अभिलापा प्रकट गरिरहेको छ । प्रचलनमा रहेको एक भनाइ- 'जसले खोजी गर्दैन उसले सत्य थाहा पाउँदैन, जसमा खोजीको प्रवृत्ति छैन उसले आफ्नो अधिकार पनि प्रयोग गर्न जान्दैन' सित सहमत हुनेहरू अवश्य पनि बुद्धभ्रमद्वारा प्रज्ञत उद्देश्य पहिल्याउन र प्राप्त गर्न प्रयत्नरत हुनेछ भन्ने आणा गर्न सकिन्छ ।

बुद्धं शरणं गच्छामि !

तथागत शाक्यमुनिको २५३६ ओं बुद्ध दिवसमा हात्रा आदरणीय ग्राहकबन्धुहरूमा दया, करुणा र क्षमा जस्ता गुण अभिवृद्धि होस् भनी हार्दिक शुभ-कामना अपर्ण गर्दछौं । यस प्रस्तुतमा अफिस, स्कूल, व्याप्तिस र प्राइमेट व्यापारिक संस्थानलाई चाहिने स्टेशनरी सुपर्य मोलमा उपलब्ध छ । परीक्षा गर्नुस् ।

लक्ष्मी स्टेशनरी मार्ट

न्यूरोड

फोन- २२२०२३

२५३६ ओं बुद्धजयन्तीको सुखद उपलक्ष्यमा समस्त शान्तिप्रेमीमा हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्नुका साथै राम्रो, भरपर्दो विभिन्न रङ्गीन तथा ब्लायूक एण्ड ह्वाइट टेलिभिजन र अन्य इलेक्ट्रोनिक सरसामान, व्यासेट, रेडियो तथा माइक किन्न वा भाडामा लिनुपरेमा सम्पर्क राखनुहुन विनम्र अनुरोध गर्दछौं ।

आय्डिभान्स इलेक्ट्रोनिक टेलिष्टर इलेक्ट्रोनिक शाक्य इलेक्ट्रोनिक

लायब

होटस कोजी

फोन:- २०४४०

पाको, न्यूरोड

न्यूरोड, काठमाडौं

फोन:- २२५१५४

ऐतिहासिक विहारपूजा

(लेखक)

विहार भवाले बौद्धहरूकी शिक्षा र साधनाकेन्द्र भन्ने बुझिन्छ । नेपालका बौद्ध विहारको इतिहास बुद्ध जत्तिकै पुरानो छ । वंशावली र पुराण अनुसार हेर्दा यहाँ गौतम बुद्धको जन्म हुनुअघि नै बौद्ध विहार रहेको थियो भन्ने देखिन्छ । बुद्ध कसैको नाम होइन, यो एक पदवीमात्र हो । गौतम बुद्धभन्दा पहिले पनि क्रकुच्छन्द आदि बुद्धहरू नेपालमा भएको कुरा नेपालीहरू विश्वास राख्दछन् । नेपाल उपत्यका वानीले भरिई दह भइरहेको बेला मञ्जुश्रीले यहाँको 'पानी निकाली त्यहाँ प्रकट भएको स्वयम्भू ज्योति-स्पलाई नमस्कार गरेको कुरा स्वयम्भूपुराणमा उल्लेख छ । उनै मञ्जुश्रीका शिष्य भिक्षु गुणाकर यहाँको साहेगु विहारमा बसेको कुरा पनि पुराणमा उल्लेख छ । यही साहेगु विहार नै नेपालको सबभन्दा पुरानो विहार भनिन्छ । त्यसपछि उपत्यकाका कान्तिपुर, ललितपुर, भक्तपुर, कीरितपुर र शंखरापुर आदि ठाउँमा विहारहरू स्थापना भई धर्म अध्ययनको केन्द्र रहन गएको थियो । नक्तै शताव्दीसम्म पनि स्वयम्भूमा रहेको विहार धर्मको अध्ययनकेन्द्र रहेको थियो । नेपालमा बुद्धधर्मको बोलबाला रहेको बेला (ई. ७८८ देखि ८२०) भारतबाट शंकराचार्य नेपालमा आई बुद्धधर्मलाई ध्वंश गर्ने विचारले विहारहरू विगारेको कुरा वंशावलीमा उल्लेख भएको छ । त्यस्तै न. स. ३३३ तिर पूर्वतिरखाट मुगल सुल्तान र

—सुवर्ण शास्त्र

न. स. ४७० को मार्च मुक्त दशमी बृहस्पतिवारका दिन वंशालका समशुद्धीन नेपालमा आई स्वयम्भूका चारैतिरका ठाउँहरू विगारिदियो भन्ने कुरा स्वयम्भूमा रहेको शिलापत्रमा उल्लेख छ । यस्तो कुराले गर्दा विहारहरू अध्ययनकेन्द्र हुनुको सट्टा खालि कुलघर जस्तो मात्र हुन आएको हो । पहिले भिक्षु भिक्षुणी भई संघको नाममा विहारमा बसेर रहने गरेको मा पछि बाहिरी आक्रमण र आफ्नै देशको राजनीतिक कारणबाट विहारहरूको स्वरूप बदलेको देखिन्छ ।

सातौं शताव्दीमा लुम्बिनीमा तीर्थयात्रा गर्न आएका चीनियायात्री हुएनसाँगले आफ्नो यात्राविवरणमा कपिलबस्तुमा देखेका विहारहरूको वर्णन गरेका छन् ताकि त्यसबेला कतैकतै बुद्धमूर्ति राखी पूजा गरेका थिए । इशा पूर्वकालमा नेपालमा विहारहरू बनिसकेको संकेत भएपनि वास्तविक विहार पाइन सकेको छैन । लिच्छवी-कालीन राजाहरूले बौद्धहरूले विहारहरू निर्माण गरेका र जीर्णोद्धार गरेका कुराहरूको तथ्य शिलापत्रहरूद्वारा जानकारीमा आएको छ ।

चारैतिर आवास बनाएर त्यसका बीच भागमा मुख्य देवता प्रतिष्ठापन गरी मन्दिरको आकारमा पगोडा शैलीमा पूजाआजा गर्ने आवासस्थल सहित बनाई विहारको रूप दिइएको हुन्छ । त्यस आवासस्थलभित्र प्रायजसो आवास अक्षोभ्यतथागत (भूमिस्थान बुद्ध) वा मैत्रेय

बोधिसत्त्वको प्रतिभा ने प्रतिष्ठापित छन् । विहारको मध्यभागमा चैत्य स्थापना गरिएको हुन्छ ।

विहारवासीहरू सबै गृहस्थ भएपछि त्यसको संरक्षणको लागि ठूली प्रयास गरेको देखिन्छ । ठाउँ ठाउँका विहारहरूको दर्शन अवलोकन गरी त्यसको स्थिति बुझने र त्यसलाई सदा थ्रदाका साथ सम्मानित राख्ने हेतुले विहारपूजाको आयोजना गरी दैनिक आवश्यकताका वस्तुहरू चढाई जमातका जमात मिली विहारपिच्छे गई पूजा गर्ने गरिआएको देखिन्छ । यो एक विहार संरक्षणमा सघाउ बुन्धाउने तरिका पनि हो । यसरी विहारपूजाको आयोजना गर्ने परम्परा आजसम्म पनि कायम रहेको छ ।

गत २०४६ फागुन ६ गते सिपुन्हीका दिन एउटा यस्तै विहारपूजाको आयोजना काठमाडौंमा गरियो । यसको आयोजक काठमाडौंका वज्राचार्य मिलन केन्द्र थियो । हाल भएका विहारमा वन्द्याभिषेक (चूडाकर्म) सम्पन्न गरिनुपर्ने र वन्द्याभिषेक गर्न नपर्ने गरी दुईप्रकारका रहेका छन् । यस्तै विहारपूजाको आयोजना गर्दा सबै प्रकारका विहारमा गई पूजा गरिने र आफ्नै प्रकारले निश्चित विहारमात्र छानी विहारपूजा मनाएको थियो । यसरी परम्परालाई अनुसरण गरी आयोजित भएपनि यस पटकको यो पूजा इतिहासमा नाउँ रहने खालको भएको छ । यसले हाल चिरहरूको विहारपूजाको परम्परालाई उठिनेर संकुचित, अनुदार र प्रशकीर्तिको प्रलोभन राख्ने प्रवृत्तिको ठाउँमा व्यापक, उदार र प्रगतिशीलता अपनाई कर्तव्यबोध गरी अगाहि बढेको छ । यसले यो आयोजना एक प्रकारको ऐतिहासिक हुन पुगेको छ ।

१. वर्णव्यवस्थावादीलाई हाँक -

बुद्धधर्म वर्णव्यवस्था लाई हाँक दिएर भातभा अडिने जातलाई हुत्याएर मानवका बीच सम्बन्धता कायम गर्ने प्रतिपादन भएको एक मानवतावादी धर्म हो । यही धर्मलाई बचाउन सञ्चुको स्थापना भएको हो । नेपालमा राजनीतिक एवं वर्ण व्यवस्थाका पृष्ठपोषक शासकी कुचक्रमा परी विहारवासी बौद्धहरू समेत वर्ण-व्यवस्थाका चंगुलमा फैसे । यसै बीच आफूलाई ब्राह्मणका सन्तान भन्न रुचाउने र ब्राह्मणहरूको अप्रुताली खाए जाँ गरी ब्राह्मणकर्मकाण्डमा अग्रण्य रहने केहीले वर्णव्यवस्थालाई नै बढावा दिई बुद्धधर्मको सिद्धान्तलाई दूषित पार्दै लग्ने । बौद्धहरूलाई मानवतावादबाट खस्काई उचनीचको भेद सूजना गरे । उसबेला बुद्धधर्मलाई सुरक्षित गर्ने दावी गर्नेले आजको अन्तर्राष्ट्रिय खुल्ला बातावरणमा पनि उही परम्परालाई जोगाई बौद्ध समाजलाई हिलोमा नै राख्न प्रयत्नरत रहे । एउटै बीज भएका उही बाबुका सन्तानलाई दोखो दर्जा र तेसो दर्जाको सन्तानमा विभाजन गरी भेद त्याउनेहरू बुद्धधर्म ध्वनि गर्ने शङ्करचार्यभन्दा कम रहेनन् । बुद्धको अनुसरण गर्ने विहार भएर पनि ज्यापू चूडाकर्म गर्ने, नाउ चूडाकर्म गर्ने अनि अन्तर्जातीय विवाहबाट जन्मेका छोराहरूलाई चूडाकर्म गर्ने विहार भनी ती कुलपुत्रका विहार-हरूलाई आफ्नोसरहरूको विहारमा नगती हेल्पाको दृष्टिले व्यवहार गरिइराखिए । यी भेदभावजन्य क्रियाकलापप्रति अन्तर्विरोध जनाई वज्राचार्य मिलन केन्द्रले सच्चा बुद्धधर्मको अनुसरण परी श्रेष्ठजातिभित्रका प्रधान जातिलाई वन्द्याभिषेक

गरिने ठँबहिलको विक्रमशील महाविहार, महजैन (नापित ?) लाई बन्द्याभिषेक गरिने बाँगेमुद्दाको स्थानमण्डप विहार, शुद्ध महर्जन बन्द्याभिषेक गरिने यटखाको नारायण विहार र शाक्य बज्ञाचार्यको शुद्ध बीजबाट अन्तर्जार्तिय स्त्रीहस्तद्वारा पैदा भएका कुलपुत्रहरूलाई बन्द्याभिषेक गरिने टेकुदोभानका चिन्तामणि महाविहारलाई बिना भेदभाव पवित्र विहारमध्येमा स्थान दिई विहारपूजाको आयोजना गरिएको बज्ञाचार्य मिलन केन्द्रको बुद्ध धर्मनिकूलको कदम गाहमिलो र युगानुकूल रहेको कुरामा कर्तैको द्विमत रहेदैन ।

२. नारी समुत्थानमा ज्वलन्त उदाहरण-

शताब्दीयोदेखि नारीहरू पुरुषका बीच सामाजिक रूपमा पिसिएर आएको इतिहास कसैले नकारात्मन सम्बन्धे गरिकन आजसम्म पनि व्यवहारमा देखिए आएको छ । छोरा र छोरी उही बाबुका बीज र उही आमाका कोखबाट जन्मेर छोराले खाने गरेको उही आमाको दुध खाएर हुर्क्ने भएर पनि छोरा कुल परम्पराको अधिकार संपत्र माथिली दर्जाको हुने र छोरी ठाउँ ठाउँमा अधिकार च्युत भएर तिम्बदर्जामा रहेने सन्तानमा गनिएको छ । ग्रन्थ भनुँ अने छोरीलाई सन्तान नै नमानिकन अवहेलित गर्ने समेत गरिएको छ । पूजा आजामा छोराहरू कान्छा भएपनि जेठा दिदीहरूभन्दा अग्रपक्तिमा रहेका हुन्छन् र त्यसपछि मात्र दिदीहरूले स्थान पाउने नीति अवलम्बन गरिएको छ । त्यस्तै लोभ्नेमानिस विष्वुर भएपनि पूजाआजामा चलने र स्वास्तीमानिस दिखेबा भए पछि पूजाआजामा चलाइदैन । केहि वस्तै पारपाचुके लिइसकेकी स्वास्तीमानिसलाई आफ्नै जहान सरह जमानो उनलाई पाराया भइसकेकी नाताले सदा पराया नै गरी राखिलाई जस्ता भेदभावपूर्ण ग्रन्थाम

नारीवर्गमा गर्ने गरिन्छ । आजको युगमा नारी समुत्थानको लागि संसारमा ठूलठूलो प्रयास भएको छ र लिगभेद रहित विधि-विद्यान र नीति नियमहरू पारित हुँदै आएका छन् । यस्तो बेलामा पनि नेपाली समाज अनि धर्ममा समान अधिकारबाट बचिन्न नारीवर्गलाई गरिराखिनु पूर्ण शोषणयुगमा जकड्याइ राख्नु जस्तै हो । बज्ञाचार्य मिलन केन्द्रले आयोजना गरेको विहारपूजाले नारी समुत्थानको लागि प्रत्यक्ष उदाहरण सहित ठूलो जमर्को गरी देखाएको छ । विहारपूजामा मुख्य विधि भगवान्को समक्ष अर्घ चढाउनु हो । यस कार्यमा आयोजक परिवारका मूल व्यक्ति दम्पती सहित अर्घ दिने अधिकारी मानिने गरिएको छ । जसले आयोजना गन्धो ऊ मै मूल भई अर्घ दिने परम्परा छ । जेठा बडा रहनुचेत अरूलाई अर्घ दिन लगाइन्न । त्यसमा पनि छोरीबेटी त पछाडि नै परेका हुन्छन् । बज्ञाचार्य मिलनकेन्द्रसे विवाह नै नगरी आफ्नो कुलमा बसेकी कुलपुत्रीलाई पुत्रवत् मानी अर्घ दिने अधिकारी बनाइदिएको छ भने विवाह भई पारपाचुके गरेर पुनः विवाह नगरी आफ्नै कुलमा सेवा गरी बसेकी महिलाई बिटुली नभएको कुलपुत्र सरह नै अधिकार प्रदान गरी उनलाई पनि अर्घको अधिकारी बनाएको छ । जातले उच्च नीच मानिने धर्म परम्पराको समाजमा समानताका आधारमा दुई विभिन्न जातका दुई महिलाहरूलाई जोडा मानी अर्घ दिन लगाई नारीप्रतिको अन्यायप्रति कोभ प्रकट गर्दै सामाजिक त्याय प्रदान गरेको नमूना प्रस्तुत गरेको छ ।

३. धार्मिक जागरणको लागि सामूहिक प्रयास-

बुद्धधर्म धनुकूल गरी विहारपूजाको आयोजना गर्ने परम्परामा कुनै एक परिवारके पुण्य संचयार्थ

भनी गर्ने यसिन्छ । यो पूजामा अरु संग मिली साक्षा आयोजना गरिएको त्यति पाइएको छैन । विहारपूजाको आयोजना गर्नेलाई समाजमा प्रतिष्ठा राखिएको हुन्छ । आयोजना गर्नेले पनि यशकीर्तिको बाहनाले जति परेको खर्च आफैले व्यहोरी अरु कसैको लाउँ त्यसमा गणना गराउन आहेदैनौ असे पनि देखिन्छ । धस्तो कुनै एक परिवारले आयोजना गरी चलाउने गरियाएको यो पूजा वज्राचार्य मिलन-केन्द्रले समुदायलाई जागृति दिनको लागि सामूहिक रूपमा बसको आयोजना गरिएको छ । यसमा सबै पक्षको सहयोग लिइएको छ । यसैले यो वास्तविक आधिकारिक जागृतिको लागि अग्रसर भई स्वार्थनिरपेक्षक रहेको स्पष्ट हुन आउँछ । यस्तो प्रयास आजको युगमा ज्यादै सहाहनीय कुरा हो ।

४. संस्थामत उचितिमा आत्मनिर्भरताका साथ स्वयंको अग्रसरता-

संस्था सञ्चालन गर्ने प्रमुख व्यक्तिहरू प्रायः अरु द्वारा काम लिएर आफू नाइके मात्र बनी काम चलाउने हुन्छन् । अरु लाई जिम्मा दिनपाएसम्म आफू हल्का भएर काम पट्याउन चाहने देखिन्छन् ।

पोयूज्वर्णी औषधालयको सबैको आरोग्यका लागि

सूचना

कुनैपनि रोगमा सल्लाहको लागि
राङ्गो सल्लाह लिन नमुल्नु चोला ।
सानो उपचारले ठूलो ठूलो रोग निको हुन्छ ।
कमलपित, अम्लपित, बाथ र ब्लड प्रेसरको लागि छिटे
सम्पर्क राख्नुहोस् ।

पियूषवर्णी औषधालय

महाबौद्ध, मासगल्ली,
काठमाडौं
तथा पाटन, भक्तपुर

विहारपूजाको आयोजना गर्दा विभिन्न व्यक्तिलाई विभिन्न काम दिई कार्यक्रम संपन्न गर्ने परम्परा छ । यस्तै विहारहरू कहाँ कहाँ, कुनकुन मार्गबाट जाने हो, मादि काम कुरा आफैले नगरी कुनै जानिफकार एवं अनुभवीलाई खटाई जिम्मा दिने गरिन्छ भने बजाचार्य मिलन केन्द्रले यस्ता, अरु द्वारा गराइने कामलाई आफैले सिकी कोशिश गरी आयोजक परिवारमध्येबाट नै जिम्मा लिई अग्रसर भएको छ । जस्तै बाटोको निर्धारण र मार्गदर्शन आफैले गरी संस्थागत उचितिमा विकास गरेर आत्मनिर्भरताले र स्वालम्बनमा अग्रसर भएको छ

यसरी नै खालि पैमाले मात्र गर्ने कामलाई भावना र श्रद्धाको मात्रा बढाई भितव्ययिताको आधारमा संपन्न गर्ने सामयिक मागलाई यसले पूर्ति गर्न सफल भएको छ । पूजाको नाममा भोजन भट्यार गरी समय र अर्थ दुवैको अपव्यय गर्ने प्रवृत्तिलाई हतोत्साहित गरी आवश्यक विधिमा सीमित रही कार्य संपादन गरेको बसको अर्को प्रशंसनीय पक्ष हो । आजको युग सापेक्ष बुद्धिमानिकूल सोचाइ र गराइसहितको यो विहारपूजा यसैले एक ऐतिहासिक बन्न पुगेको छ ।

बुद्धोपदेश अनुकूलको व्यवहार नै बुद्धधर्म हो

भिक्षु धर्मसोभन
बौद्ध समकृत विहार
भक्तपुर

(लेखक)

बुद्धधर्म कुनै ठाउँमा राष्ट्रधर्म हुँदै विश्वधर्म जस्तै भइसकेको छ । भगवान् बुद्धको धर्म ऐतिहासिक हुनुका साथै दार्शनिक विचारधाराको भएको ले यसमा कुनै काल्पनिकता र मात्र वाव्यात्मक विचारलाई स्थान दिइएको हुँदैन । यस धर्ममा आत्मा, परमात्मा, ईश्वर, नित्यता र उच्चेदवादलाई स्थान दिइएको हुँदैन । यो धर्म शुद्ध वैज्ञानिक र तर्कसँगत सत्यबोधमा आधारित छ । यसमा कुनै कुरालाई स्वीकार गर्नुभन्दा अधि प्रज्ञाज्ञानबाट राम्ररी परीक्षण गरीमात्र स्वीकार गर्नुपर्ने शिक्षा प्रदान गरिएको छ ।

बुद्धको मूर उद्देश मध्यसनार्ग र चतुरार्थसत्य हुन् । बुद्धधर्म यस्तो धर्म हो जसले अतिवैशक्तिकता र अतिसामाजिकतामो रोपावाट पीडित समाजको निर्मित चिकित्साशास्त्रको काम गर्दछ । बुद्धधर्म हो अध्ययन सानव विज्ञानको अध्ययन हो । बुद्धधर्म उदारता, सहिष्णुता र विश्वप्रेमको धर्म हो र यसमा कुनै प्रकारका जातपात, गृन्ध प्रमाणवाद र साम्प्रदायिकताभन्दा बुद्ध र युक्तिराई उच्चव स्थान दिइएको ले नेपाल र भारतभन्दा पर विश्वका अरु देश विदेशमा समेत सम्मानित हुँदै यो लोकधर्मको रूपमा विद्यमान रहेसौ छ । यसले यो एक विवर्ण हो र रूपमा अग्रसर भएर आएको छ । आफ्नो जाति, गोत्र र

कुलधर्मलाई त्यागेर मानवको कल्याण हुने प्रकारको धर्मलाई व्यावहारिक धर्म भएको हुनाले बुद्धवचनलाई वंशयाएर व्यवहारमा उतार्नुलाई बुद्धधर्म भन्न सकिदैन । बुद्धको उपदेश अनुसार अध्ययन मनन गरी तदनुसार जीवनमा उतारेर मात्र बुद्धधर्म व्यवहारमा ल्याउन सकिन्छ । बुद्धको उपदेशलाई अध्ययनमात्र गरी त्यसको व्याख्या गर्ने र त्यस सम्बन्धमा लेख लेखेर प्रचार गर्दैमा बुद्धधर्मको व्यावहारिकता रहन सकिदैन । अरूलाई उपदेश दिनु सजिलो छ तर आफूलाई तदनुसार ढाल्नु धेरे गाहो छ । राम्ररी बोल्नसबै हुँदैमा र ठूलठूला डिग्री प्राप्त गर्दैमा कुनैपनि व्यक्ति पण्डित वा विद्वान् होइन । नैतिक चरित्र र सदाचार नै महापुरुष, शिक्षित वा पण्डित कहलिनुको योग्यता हो ।

बुद्धधर्मलाई व्यावहारिक रूपमा उतार्न समाजमा अनेक प्रकारका बाधाहरू रहेन हुन्छन् । प्रगतिशील व्यक्तिहरू, समाजमुदारकहरू, उपासक उपसिकाहरू र भिक्षु, अनगारिकाहरू अग्रसर भएर समाजलाई बुद्धधर्मनुकूल पान सकिएमा नै यो धर्म व्यावहारिकरूपमा उद्देश हुन्छ । सामाजिक ल्यबस्था र सामाजिक परिवर्तनका लागि सधै संघर्ष भइरहने हुन्छ ।

आनन्दभूमि

भगवान् बुद्ध असाधारण मानव हन् । उनी साधारण मानिस जस्तो हिंडडुल गरी काम गर्दछन् । उनी देवता होइनन् । देवताहरूमा पनि राग, द्वेष र सुखलिप्सा रहेका हुन्छन् । राग, द्वेष र सुखलिप्सा हुनेहरू बुद्ध बन्न सक्दैनन् । चंसारको इतिहासमा 'बुद्ध' शब्द ज्यादै महत्त्वपूर्ण, उच्च र सर्वश्रेष्ठ नाउँ हो । छैठौं शताब्दी इत्वीपूर्व यी महापुरुषले बुद्धत्व प्राप्त गरेका थिए । बुद्ध भनेको बोधको एकमात्र नाउँ हो । उनले जीवनका समस्याहरूलाई समाधान गरेका थिए । तेपालका सुपुत्र सिद्धार्थ कुमारले बोधिवृक्षको मुनि मारसंग संग्रामगरी कठोर प्रयासबाट वैशाखपूर्णिमाको दिनमा बुद्धत्व प्राप्त गरी बुद्ध बनेका थिए । बुद्धपद उनका आमावासुले दिएको हाइन न त यो ईश्वरीय बरदान न हो । जोकोहीले पनि परिश्रम गरेमा उत्साहित भई यस्तो जान हासिल गर्न सक्दछ । बुद्धधर्ममा कुनै प्रकारको उच्च नीच र जातीयताको भेदभाव तथा अन्धविश्वासलाई स्थान ढेन । साथै कुनै ईश्वर वा देवताको उपासना गरेर द्वेष वा अपराधबाट मुक्त हुन सक्दैन भन्ने यसको सिद्धान्त हो । अज मानिसहरूले यसरी विचार गरेका छन् कि देवताहरूलाई प्रार्थना, कर्मकाण्ड र बलिदारा अर्चना गरेमा तिनीहरूको सम्पूर्ण पाप वा अपराध नाश हुन्छन् । आस्तिक भई यदि ईश्वरप्रति श्रद्धा र विश्वास राख्छन्, भने उनीहरूको नराश्रो काम, नराश्रो विचार, द्वेष, धूपा र संघर्ष आदिबाट टाढा हुने हुनुपर्दछ । कुनै किसिमको पाप नगर्नु, धुप संचर नन् र आफनो चित्तलाई परिशुद्ध गर्नु बुद्धहरूको उपदेश हुन् ।

राजनीतिक धोकमा र बुद्धधर्ममा अशोक र शीतोको जस्ता जासकहरू जन्मेका थिए । बौद्धधर्मविलम्बी सम्राट् ज्ञानीकले आफ्ना प्रिय पुत्र महेन्द्र र पुत्री संघमित्रालाई बुद्धजाननमा अपेक्ष विश्वको धर्माङ्गाडि एक अभूतपूर्व असाधारण दृष्टान्त प्रस्तुत गरेका थिए । ती राजकुमार र राजानन्दभूमि

कुमारीद्वारा गरिएको ब्रचारको फलस्वरूप श्रीलङ्घा द्वीपमा जनहितकारक उज्ज्वल दीप प्रकाशित भएको थियो । बुद्धधर्म मानिसको उच्चतम नैतिक चेतनाको प्रतीक हो । र यसमा मानवजीवनको गहन समस्याहरूको समाधान गर्ने क्षमता विद्यमान छ । समाजमा रहेका कुप्रयासहरूलाई सुधार नगर्नहरू बोद्ध भएर रहन सक्दैनन् । परम्परा जति पुरानो हुँदै जान्छ मानिस उसप्रति अधिक अद्वा राख्ने गर्दछन् । बाजे बराजुला पालादेखि चलिग्राएको भनी अर्थाचिम्ली आपनो ज्ञान बुद्धिको उपयोग नगरी अन्ध श्रद्धामा रहनु बुद्धधर्म अनुकूलको कुरा होइन । परिवार, समाज र देशमा रहेका असमानता आदिलाई हटाउन आफै प्रयत्नरत हुनु बुद्धधर्मानुकूलको व्यवहार हुनेछ ।

तथागत अहंत् सम्यक् संबुद्धले ४५ वर्षमम्म निस्वार्थभावले सम्पूर्ण जीवन बहुजन हित, सुख र लोक-कर्त्त्याणको निस्ति आफूलाई अर्पण गरी ८० वर्षको उमेरमा कुशीनगरमा महापरिनिर्वाण भए । त्यस बीचमा सम्यक् संबुद्धले जति उपदेश दिए ती नै बुद्धधर्म हुन् । त्रिरत्न गुणको महत्त्व राम्ररी अनुशीलन गरी बुद्धोपदेश अनुकूलको व्यवहार गरिएमा त्यो व्यवहार नै बुद्धधर्म मानवहितको लागि सर्वोपरि भएको कुरा आज प्रायः जसोले भनन गर्दै लगिएको छ ।

**२३३६ श्रौं बुद्धजयन्तीको सुखद
उपलक्ष्यमा समस्त धर्मप्रेमीहरूमा
हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।**

**होटेल आम्बासेडर
काठमाडौं गेट हाउस
परिवार काठमाडौं**

NIRVANA : the way of living a real-life.

- RAJEEB SHRESTHA

Nirvana in a word, Eternal peace or the supreme spirit is not a subject which can be described by anyone in books, articles or speech. But one may write clearly about its importance, terms or peaceful state. In fact, Nirvana is something 'transcendental'; and to be realised by one's intuitive wisdom.¹

One who takes transaction in Buddhism can realise the life easily as Buddhism is not a religion based on 'Vedas' neither it is the fancy feelings. It is the real feelings about life, existence and death that was learned and practised by the Buddha. And 'Nirvana' is an aspect of Buddhism. The pure comprehension of Nirvana is not possible as it is not within the scope of logic. But it is one of unseen inner feeling or the reflection which turnout the dismal sensations and teaches us that there must be an absolute existence in contradistinction to remarkable existence.

Nirvana is the 'Sanskrit' word for the 'Pali' word 'Nibbana'. Ni is a particle implying negation and vana means craving. So, it is the craving which works accord to connect one life with other. There are many aspects of Nirvana and not more definitions. But in sense of ego, it could be described as the state in which one conducts his own feelings about the life and survival. In this state one who conduct it throws out his lurenness, hatred, anger and passions. He learns to release from suffer and lives a perfect life as Buddha explains;

1. The Buddha-Dhamma
or the life and teachings
of the Buddha, Narada Thera, pg. 248.

"Even as, although Misery is,
Yet happiness is also found;
So, though indeed existence is,
A non-existence should be sought.

Even as, although there may be heat;
Yet grateful cold is also found;
So, though the three fold fire exists,
likewise Nirvana should be sought.

Even as, although there evil is,
That which is good is also found;
So, though' this true that birth exists,
That which is not birth should be sought."²

2. Warren, Buddhism in Translations, pg. 6r

We Extend Our Hearty Greetings
On The Auspicious Day Of
Lord Buddha's Birth;
Enlightenment And Mahaparinirvana

GEM HOUSE

The precious And Semi precious
Stones' Traditional Jewellery
HOTEL SOALTEE OBEROI
Shopping Arcade
Kathmandu, Nepal.

Tel: 271250, 413606

मिखाया रक्षा जीवनया रक्षा खः
 उकि थःगु मिखाया रक्षाया लागी भिगु व
 बांलाःगु छितः माःकथंया सुलंचया निर्ति
 जिमिथाय् दुस्वःज्ञासैँ ।

२५३६ कवःगु बुद्धजयन्तीया
 भितुना ।

अप्टिकल जोन पायोनियर अप्टिसियन अप्टिकन र्भ

विशालबजार
 पसः नं. २१३
 फोन: २२८८४९

असन, बालकुमारी
 फोन: २२४४३३

न्हूसतक, ये
 (रेन्बो न्ह्यःने)
 फोन: २२०१५६

नमो बुद्धाय

नीन्यासः व स्वीखुदैँ (२५३६) कयंगु “बुद्धिदिवस”
 या इवलय् सकल प्राणीपित भिजुइमा धकाः
 दुनुगलं भिन्तुना द्यछाना ! गुरु, कल्याणभित्र
 सत्यनारायण गोष्ठकापाखे राष्ट्रिय सभा गृह्य
 जुहुगु विषयना प्रवचन (जेठ ४ गतेनिसं न्यान्हु
 इव लाक) जुहुगु न्यानाः जीवनय् ह्यूपाः ह्यादीत
 सकर्सित इनाप दु ।

बुद्धसम्बत् -- २५३६

स्वांयापुन्हीया लसताय्

सकल प्राणीपिति कल्याण ज्वीमा

- शान्तरत्न शाक्य
 व

छेजःपि, रत्नछेँ, भोटेबहाः, ये

नेपाल प्रेस परिवार

शुक्रपथ, ये । २२१०३२

PHILOSOPHY BEHIND BUDDHA

- GANESH MALI

(writer)

Lord Buddha often exhorts his disciples not to get lost in the quagmire of hearsplitting ideological discussion on abstract philosophical topics which has nothing to do with leading a worthy life, but to march ahead with all possible vigilance towards the path of Nirvana. Yet, unfortunately enough, Buddhism today has amassed such a lore of ideological controversies that one who sets forth to study Buddhism finds oneself often lost in the quagmire of philosophical issues both among Theravadis and Mahayanis, so much so that coming out again from the quagmire becomes a difficult problem.

An attempt is hereby made to present the philosophic aspects of Buddhism in a simple way, although by so doing injustice may be done to the complicated Buddhist ideologies.

Buddha has explained, in course of his discourses, the following laws of nature and life as he saw them:

A. The law of dependent origination (Pratitya Samutpada).

The law may be summarised in the dictum: "That happening this happens that not happening this does not happen". Lord Buddha was the historical founder of the law, which applies to everything in nature. Preceding set of conditions determine what follows it. There is nothing haphazard or capricious in this universe.

Law of Causation (Cause-effect relationship) follow as a corollary of the above universal law. "Like causes produce like effects". This law is the basis of both science and reason. How can there be any science or reason if anything can result from anything? Progress made by science is a proof of the validity of this law.

Lord Buddha has applied this law to trace out the twelve links in the wheel of life (Bhava-chakra), which are as follows:

1. Ignorance of Truth (Avidya) produces wrongview of the existence of self in an individuals which gives rise to subjective view of things.
2. Goaded by such views a set of volitions (Samskara) is acquired.
3. This calls for consciousness (Vijnana) as a base for functioning in the wordly process.
4. This consciousness to materialize out into the world assumes a mind-body (nama-rupa) form.
5. Then arises the six sensory equipments (Sadayatana) - sense of sight, smell, touch, taste, sound and mind to coordinate the sensations received.
6. Now this whole comes into contact (Sparsa) with sense objects in the environment.
7. This leads to feeling or sensations (Vedana) - pleasurable, painful or neutral.
8. Cravings (Trishna) arise, hatred is born together.
9. This leads to grasping (Upadana) the objects of desire.
10. Which leads to becoming (Bhava) or performance of actions acquiring further karmic seeds.
11. Which leads to birth (Jati) in order to continue existence.
12. Consequently decay and death (Jara-marana) follows.

The wheel of Life thus moves on.

To put this wheel of life in terms of cause-effect relationship:

Past cause	:	(1) Ignorance	(2) Volitions
Present effect	:	(3) Consciousness	(4) Body-mind
		(5) Sensory equipments	(6) Contact
		(7) Sensations	
Present cause	:	(8) Cravings	(9) Grasping
	:	(10) Becoming	
Puture effect	:	(11) Birth	(12) Decay and death

The cycle repeats itself, until the wheel is cut at ignorance by acquiring Truth through constant effort, noble living and meditation.

B. The doctrine of non-self (or the voidness of self in nature)

The law of causation states that the preconditions necessary for a change is inherent in the changing state itself. If a state A changes to B then the preconditions necessary for the change from A to B is inherent in state A. This rules out the possibility of any unknown factor like "X" (soul or god) or same changeless entity to play a role in between state A and B.

When all physical and mental states are in constant flux proceeding forward strictly according to the law of causation everything is in reality devoid of self, the assumption of self to move the state from A to B is unnecessary, because if the causes for the change are already present, the change will happen, self or no self. The assumption of a self is illusory because finally nothing belongs to the self and all falsely assumed selves vanish into nothingness.

Buddha considers that what individuals feel to be the self is nothing but the sum-total of the five aggregates (Skandhas) coming together and functioning jointly—Physical existence (rupa), Sensations (vedana), Conception (sanjna), Tendencies (sanskar), and Conscious feelings (Vijnana) which in themselves are devoid of any self. Although a name is assigned to a body and a feeling of separate identity arises in the mind due to unawareness of truth or real state of things, the aggregates follow the law of nature. For one who is aware of the truth, the self dissolves away completely into nothingness leading to the state of nirvanahood.

Rebirth

How does a selfless state of things participate in rebirth? According to Buddha, rebirth is the continuation of the changing states of existences one dissolving and giving rise to the next which is related to the former state yet not the same. A smile may be given of the flame of a candle which looks the same yet is not the same. The flame continues, the atoms and the molecules participating in the burning are different every moment. Only the soulless states continue though the five groups (skandhas) life after life. Until the cause for such continuation ceases to exist just as the flame will not continue when the oil is finished in a lamp.

Rebirth is a change just as the milk continues its existence in the curd that is formed, when milk is changed into curd. Various individuals and actions performed by individuals all merge into the river of life which flows on continually although the individuals come into and go out of existence. There is no soul, however, that comes out of one boy and enters into another.

C. Absense of divinity

The law of causality operating in nature has made Buddha reject the conception of a divine factor intervening in the world process. The law of causality is inherent in the nature of change, this is no such thing as the nature of change, this is no such thing as the maker of the law. There is no need of such an entity in reality who can be everywhere, doing everything and knowing everything. The conception of doing anything except what follows naturally from the given states being already ruled out, the possibility of an omni-present, omni-science and omni-potent the being is also ruled out.

D. Non materialism

If Buddha did not support the presense of divine essense, he was not a materialist either. He believed in the law of Karma, that is, law of cause and effect, in people reaping the harvest of their good and actions, good actions leading to birth in happy conditions in this life and here after, and evil actions bringining opposite consequences. Good life on earth will not be possible, he says, if we regard the body same as the being, no it possible if we regard the body as different from the being. In fact, for him, everything is just phenomena rolling on, the body and the being, being just names attributed by people to different states of thing so the being is neither different nor the same as the body.

So amidst a solless, godless universe, where the phenomena roll on according to the law of nature, Buddha focusses the attention of humanity on one basic issue, namely, living a noble life and ending the problem of suffering through the ardent practice of the noble eight fold path of virtuous living (Sila), right mental quietude (Samadhi) and realization of the truth of things (Prajna). Realization of truth alone will destroy ignorance which lies at the root of suffering and at the outset of the wheel of life. To those who take up the issue of hairsplitting controversial philosophical quagmires as to the whence and whether of the universe or life, etc, putting aside the basic issue of suffering, Buddha gives the smile of a man striken by and arrow who instead of pulling out the arrow and applying medicine says that he would not do anything unless he knows everything about the man who shot the arrow, why he shot arrow made the arrow and so forth. So, it would do us good to try to understand Buddha in a very simple way and be wise.

मंगल-सूत्र

अनुवादक - भिक्षु सुबोधानन्द महास्थानिर

गणाहमाविहार, ये

देवताया प्रश्न-

बुद्ध छन्दु जेतवनय्, बिज्यानाच्चंगु बखतय् ।
सुं छम्ह देवता वनाः, बुद्धयागु समीपस ॥
थंकाः वन्दनायानाः, थथे बिन्तियात अन ।
लोकय्यु याःसा नि ज्वीगु, धकाः मंगल खं न्यन ॥
देवादि मनुष्यपिसं, सुख मंगल कामना ।
चिन्तायाये धुंकल शास्ता, कनाबिज्याहुं मंगल ॥

बुद्धया उत्तर-

मथायेगु मूर्ख संगत, यायेगु पण्डित संगत ।
पूजा यायेगु पूज्यपित, थव हे उत्तम मंगल ॥१॥
योग्यगु देसय् च्वनेगु, न्हापाया पुन्य दुम्ह ज्वी ।
थःगु चित बसय् तयेगु, थव हे उत्तम मंगल ॥२॥
बहुश्रुत दुम्ह ज्वीगु, आपाःज्या सःम्ह ज्वीगु नं ।
शील स्वभाव भिकेगु, सुशिक्षित ज्वेगु नं ॥
खेलहाये सयेगु बालाक, थव हे उत्तम मंगल ॥३॥
मां-बौपिनि सेवा यायेगु, स्त्री, पुत्र, पुत्री थन ।
आकुल मज्जीगु ज्या यायेगु, थव हे उत्तम मंगल ॥४॥
शुद्धभावं दान बीगु, धर्मचिरण यायेगु नं ।
थःथितिया सेवा यायेगु, निर्दोषगु ज्या यायेगु नं ॥
थुजाःगु गुण दयेकेगु, थव हे उत्तम मंगल ॥५॥
शरीर व मनयात, पापं द्वार यानातये ।
मद्यपान मथायेगु, धर्मय् अल्सी मज्जीगु नं ।

थुजाःगु गुण सम्पन्न, थव हे उत्तम मंगल ॥६॥

आदर गौरव तयेगु, कोमिलु जुवे सपेकेगु,
सन्तोष जुयाच्चनेगु, कृत गुण लुमकेगु ।
बखतय् धर्मखं न्यनेगु, थव हे उत्तम मंगल ॥७॥
सहन-शीलता ददेकेगु, भिगु खं न्यनीम्ह जुये,
श्रमण निक्षु दर्शन, यानाज्जीगु सदः थम्ह ।
बेलाबखतय् धर्मखं, छल-कल यानाःन्यनातये,
थुजाःगु स्वभाव देन, थव हे उत्तम मंगल ॥८॥

तपस्या यायेगु अभ्यास, ब्रह्मचर्या पालन,
आर्यसत्य खंकाकायेगु, निर्वाण साकात् यायेगु नं ।
थुजाःगु ज्या पूर्ण यायेगु, थव हे उत्तम मंगल ॥९॥

अष्टलोक-धर्म ★ साक्षं, मथायेगु चित कम्पित,
अशोक-शोक मज्जीगु, लकेश धंगु फुके फुगु ।
भय मदुगु निर्वाण, थव हे उत्तम मंगल ॥१०॥

छुकीसनं पराजित, मज्जुसे थव ज्या खं याइ ।
मंगल ज्वी उम्हसित, न्हात्वाय नं सुख
शान्ति ज्वी ॥११॥

थुलि थव फुक मंगल, शास्ता बुद्धोपदेशित ।
मनुष्य पालन यायेगु, न्हिथं ज्वीगु सु-मंगल ॥१२॥

★लाभ, अलाभ, यश, अपयश, निन्दा, प्रशंसा, सुख
दुःख ।

स्वपु बाखं

--नुमिवनोराज शाक्य

१. सीथाय् यक्ष थुजाःगु बाखंत दु । अवयात चीधंगु
छे - उद्योग धाइ । वं न अव हे छे - उद्योग यात । बहिग-
लय् इयालय् जालि तात । जिच्यातकां वं चिचीधिकःपि
खाचात सच्छ न्यानाहल । लः व नसा इलय् इलय् तया-
बिल । खुलालिपा खां न्हि छगः खें अवल । न्हि सच्छिया
नसा माल । व खे म्युम्युः आः खां खे अवल धाये फत ।
वया धेवा मुनेगु जुल । दिलिपा खां खे उस्त मवीवं
इमित अस्त्रिया सच्छिया मिया छुव्त । छात मा: हनाः
साइकलय् छ्यं क्वयलाकाः चिनायंकल ।

“ताजा व तुरन्त खायाला” अवयातःया-
गःक्युक्युं खातय्त वं लायानाः मियाछुव्त । युक्थं खा
लह्यूह इश्वं तःमि जुल । खायाला म्यूह नं तःमि जुल ।
२. छगू देसया बाखं खः । अव बाखं दुने दुने जुइगु
ज्याखेया बाखं खः ।

मुं मनुखं मस्त लाकाः, खुयाः, हेकाः वा लुइकाः
यंकी ।

इमित कां, खू, ल्हा: तुति मदुपि याइ । दक्षिण्य
अप्वः ला कां हे याइ ।

अले सुथय् ज्ञवःलिकं मा: हनाहयाः थासय् थासय्
तइ । ताँया सिथय्, ताफूम्बलय्, लेपुया दुवाताय्, बस
रेलया दिपुतिइ, व्यः व देगःया मनू हूल जुइगु
थासय् ।

न्हिचिछ इपि मस्तय्त पवंकी ।

बहनी मा: हनाः इपि मस्तय्त थःगु छे-य यंकी ।
मस्तसे न्हिचिछ पवानाहःगु लाकाकाइ । बांलाक
पवानाहःम्हसित भतिचा गाकक नकि ।

बांलाक यक्ष पवना महःम्हसित गाकक नकी तकं मखु ।
लाःमा ब्वःबी, वसा नं याइ ।

उक्कि विचरा कांखूपि मस्तसे तसकं हीन दीन
कथं हाला:रखव्या: पवने सयेकी । अप्वः अप्वः पवनाहइ ।

मस्त लाकाः, खुयाः, हेकाः व लुयेकाः मस्तय्
गः तयाः पवंकाच्चवंभू थुम्ह मनू तःमि जुइ ।

३. थौं जि निभालय् च्वंच्वना । छध्वः मस्त वल
च्यादेनिसे न्हिचिदुपि ।

“छिर्व छु गलिचा थाइ पि खःला ?” जि न्यना ।

“खः ।”

“छाय् थौं छिनि का मडुला ?”

“मडु । का मदया: ला चाह्यू वया ।”

“अप्वे सा थौं द्यात का ।”

“मद्याः ।”

“गथे मद्याः धयागु ? द्यात जुइनि न्येतका
ख्वीतका दां ।”

“मद्याः धया ।”

“गथे मद्याइ ? छिमि न्हिचिया गुलि क्यं ?
गोन्हया छपाः गलिचा न्हुके फु ?”

“न्हिचिछ थायेगु, ल्याः यानामतया ।”

“स्वम्हसिनं थाये माःगु तःप्पाःगु गलिचा न्हिन्हुं
ला न्हुके हे फु जुइ । छिमित गुलि ज्याला वः ?”

“येकेदारं जक स्यू । गुलि ज्याला वः, जिमिसं
मस्यू । च्यान्हृति हे छपाः गलिचा न्हुके फु ।”

“अरे गुलि ज्याला वः धयाग है मस्यू ला ?”

“मस्यू !”

“अले छिमित गुलि धेबा दुले ?”

“लचिठ्या स्वसःज्या धेबा दु !”

जि झसंग वन। श्व न्हूग थेकाया खँय् जि पलख
विचाः याना। हानं न्यना—

“स्वसः धेबां ला नयेत है गाइ मखुनि। छिपि
गनयापि खः ?”

“जिपि धार्दिगयापि खः। नयेत थेकेदारं नकी।”

“छिपि तामाडतये चवं, :ला ? न्हि छिया छिमित
खःछाः नकी ?”

“जिपि तामाङ्गतखि। न्हिया निठाः नकी।
सुथय् छाः बहनी छाः।”

“तामाड खःसा ला छिपि न बुद्ध्यात मानय्
पाइपि खःनि। अले छु छु नकीगु ले ?”

“जिपि लामायात मानय् याइपि खः। लामां
सीदलय् ध्याबा याइ।”

“छिमित छु छु नकीगु ले ? गुलि बज्यनिसे
गुलितक ज्या यायेगु ?”

“सुथय् नौबजय् जुइ व छबवः नकी। जा— कै
व आलु प्पाज तरकारी। बहनी नौबजय् जुइ धुँका:
नकी। नयाः भतिचा म्हिते म्हाते धुनोबय् ११ बजे
जुइ। न्हिन्हि ११ बजे द्यनेगु। सुथय् ६ बजे-निसे
बहनी ६ बजेतक गर्लिचा थायेमाः। न्हि तहाकःबलय्
न्हिनय् र्या नं त्वंकू।

२५३६ ओं बुद्धपूणिमाङ्को पुनीत उपलक्ष्यमा समस्त प्राणीको शान्ति तथा समृद्धिको

मंगलमय शुभ-कामना

जि क्यालकुलेतरय् गर्लिचा थानाया ल्याः याना-

गर्लिचा स्वपा: थाःसां च्यातःजङ्क ज्याला जूसां
लय् लय् २४००।—

प्पपा: थाःसा ला च्यासः ल्याखं लय्, ज्याला ल-

३२००।— नकेत न्हि नीतका ल्याखं जूसां लचिठ्या

ज्याला तलब ६०० + ३५० = ९५०।—

मचां कमाये याइ २४००।— वा ३२०० — खर्च
९५०।—

लबः गुलि ?

शिम्ह मचा जुद्वं लय् है शिनिट्लं सप्राक नाका।

“छिपि खःम्ह दु ?”

“यवव दु। जिमि गांधापि है जक नं जिच्याम्ह
ति दु।”

जि मिखातिसिना। तुरन्त ल्याः याये मफुत। अये
नं जिगु मिखाय् थेकेदारया तःबागु छे खने दत, लुँसिखः
कोखायतःपि वया जहानापि खने दत। मिनिवःसय् च्वनाः
आखः बंवनीपि याद, बल खुदं नह्यदं दुर्पि मस्त खने दत।

तामाड मस्तय् भूबाःगु वसः। खितिखाति थाःगु
ल्हाः तुति तर खाथ्या खाथ्या ल्हूनु म्ह।

बालदिवस, बालसुरक्षादिवस, बालशोषण सम्बन्धी
कानून लुमन।

सुप्रिम इलेक्ट्रिक प्रा. लि.

६/६४, धर्मपथ, काठमाडौं।

फोन: २२२०३६, २२३३२१

बुद्धया शरण

-- धर्मरत्न शाक्य

छलपोलया गुण्यात्, गुरुभाव मन्य् तयाः ।
भगवान् छंगु चरणय्, ब्रह्म जिपि शरण ॥

रागद्वेष मोह फुक काश यानाविज्याःःम्ह ।
दक्ष ज्ञान स्वयं सीकाः बुद्ध जुयाविज्याःःम्ह ॥

दक्ष विद्या आचरण, पूर्ण जुयाविज्याःःम्ह ।
सुगतया चरणस वया जिपि शरण ॥

लोकयात सीकाः ध्वाकाः, उकि मुक्त जुवम्ह ।
पुण्यपुसा दुष्ट्यात्, रक्षा यावविज्याःःम्ह ।

ब्रह्मादेव नरपिति, गुरु जुवाविज्याःःम्ह ।
भगवान् बुद्धयाके वया जिपि शरण ॥

छलपोल जन्मजुल स्वांवागात आकासं ।
बुद्धजुल छलपोल स्वांवागात अथे हे ।

महापरिनिर्वाण जुल, स्वांवागात अथे हे ।
उकि थुगु दिनयागु, स्वांवापुन्ही नां च्वन ॥

आएं भगवन् तिम्रो शरणमा
- सक्षमी श्रेष्ठ

जित्वदगोको पानामा, तीतो मोटो अनुभवमा
सत्वलाई खल्बलाई मनमा विवशताको
पोको बोकेर
वाँच्नु न मर्नुको दोसाँधमा

आएं भगवन् तिम्रो शरणमा ।
कहिले आशै आश, कहिले घोर निराश
कहिले दिनमा रात जस्तो
कहिले रात नै दिन जस्तो
यस्तो टर्रो खल्लो जीवन बोकी
आ भगवन् तिम्रो शरणमा ।

मनको गाँठो फुकदैगयो
हृदयको चुली घट्दैगयो
कहिले केही पाएको आभास
कहिले हराएको हुन्छु धनायास
अर्थ विहीन जीवन बोकी
आएं भगवन् तिम्रो शरणमा

नमो बुद्धाय

नीन्यासः व स्वीखुदं (२५३६) वयंगु “बुद्धदिवस” या कृतय् सकल प्राणीपित्त भिजुइमा
धकाः दुनुगलं भिन्तुना द्यद्याना । गुरु कल्याणमित्र सत्यनारायण गोयन्कापाखें राष्ट्रिय सभागृह्य
जुझगु विपश्यना प्रवचन (जेष्ठ ४ गतेनिसें न्यान्हु झवलाक) जुझगु न्यनाः जीवनय् ह्यूपाः
हपादीत सकासितं इनाप दु ।

- शान्तरत्न शाक्य व

छेजःपि, रत्नछें, शोटेबहाः, यै ।

नारा(जापानय) बोधिसत्त्व मूर्ति — इन्द्रदेवःमह -- भिक्षु सुदर्शन

१. सो कानोनय (Sho Kanon) बोधिसत्त्व मूर्ति दु तर छ्यनय अमिताभया मूर्ति मढु। इव मूर्ति ७/८ शताब्दियागु खः।
२. इनाच्वंभू बोधिसत्त्वया मेगु मूर्तिस कपालय रत्न दु। थुगु ७/८ शताब्दियागु मूर्तिस नं अमिताभ छ्यनय मढु।
३. एकादश बोधिसत्त्वया छ्यनयच्चव्य छ्यं सपःये च्वं। थुगु मूर्ति १० गूगु शताब्दियागु धकाः धयातःगु दु।
४. ११ गूगु शताब्दिया सहश्रमुज लोकेश्वरण्या लहाः पञ्च दुयें, चिच्चीपागु लहाः धाँयें च्वंक यक्य दयाः द्वःछिका हे लहाः दयेकातःगुयें च्वं।
५. अमिताभ महावरोचन नामं तयातःगु बोधिसत्त्व (बुद्ध ?) या मूर्ति धर्मचक्र मुद्राय दु। इव मूर्ति १२ गूगु शताब्दिया खः।
६. लहाः अप्राप्य अवस्थायागु एकादश मुख बोधिसत्त्वया धातुमूर्ति १३ गूगु शताब्दिया खः। छ्यनय द्यःने सपःये यानाः छ्यं तयातःगु थःशु कथंया विशेषता खः।
७. कामाकुरा (१२८३ इसवी) या सिंह गया: पलेस्वानय मुलपर्ति (वज्रासन मष्टु) श्यानाबिज्या-कम्ह मूर्तिया लहाःतय चन्द्रहास, पलेस्वां व सकू दु। त्यागः सपलय त्यान्ह बुद्ध बिज्याकातःगु दु, गये लोन चड गम्पोदा छ्यनय (तपुलिइ) बुद्ध बिज्याकतइ।
८. खानया मूर्ति अर्हत् भालपा तःगु दु थुगु १७ गूगु शताब्दिया मूर्ति धाः, १७ गूगु शताब्दि तक अर्हत् प्रति सम्मान भाव जापानय दु।

सुखि परिवारया मूखै
--बिष्णु शाक्य

(च्युमि)

विहारय वनाः प्रतचन न्यने धुन
मन भिकाः मिं यायेगु वाकिहे दनि
बुद्धया धर्म अति हे गम्भीर
थूलिसे ऊन ऊन कुतः वरयजुइगु।

परिवारया थकालि धर्म इनामवीवं
शान्ति अन दै मखु कलहया छें जुइ
लबापुया पुसात व तृणा हे खः
थैत चित्त शुद्ध धर्म हे माः
शुद्ध धर्म थैगु मनय वाला मस्वयेकं
गवलें हे खनी मखु गवलें हे।

मचा खाढातसे धर्म मसीवं
वसय तये फै मखु तं व तृणायात
मनयात स्वयेगु निरन्तर अर्ति
वीमाः थकालि कर्तव्य भा:पा
शान्ति सुखं चवनेगु विचाः यदि दःसा
इव हे धर्म इनाव्यु मचाखचायात।

कोटि वन्दना

- सुबर्ण 'वोखरा'

बुद्ध तिमीलाई कोटि वन्दना
आस्था रास्ता तिमीलाई नित्य वन्दना ।
सत्य मूल पहिल्याउन गृह त्यागेभयी
महलको बैमव त्यागी जंगलमा गयौ
हार्मीलाई सुख दिन तिमीले दुख पायौ ।
ठोकर चोट समेटी बनवन धायौ
अविरल दर्द सँगलो शान्ति त्याउन चाह्यौ
जगहको हित गर्न विघ्न अति पायौ ।
जन्म जरा अनि व्याधि मरणको
कारण बुझिलिन सुख दुखको
प्रण गरी चिन्तन गच्छी लक्ष्य सत्यको ।
ध्यान गरी दत्त चित्तले बोधिवृक्षमा
सप्त रङ्ग चह्दै आयो मनको क्षितिजमा
बोधिज्ञान आर्जन गच्छी वैशाख पूर्णिमामा ।

शान्तिया जर्ति ख्यके माल

- अमृतमान शावद
इतु बाहा:

बये धुङ्कल थन स्वतन्त्रताया जः
चिकु तांच्व ध्याच्वने मजिल
विद्या स्यना: बुद्ध भूसीकेमाल
मूर्ख जुयाच्वने मजिल ।
जातिपाति धया जुइ मजिल
बुद्ध मधाः सुयात, थुगु जाति धकाः
थःत थम्हंतुः म्हसीकेमाल
बुद्धया उपदेश थुइकेमाल ।
धर्म धाधां धलय च्वने मजिल
धर्मनिरपेक्षता हयेमाल
म्हतुः मखु ज्यां बुद्धयात ब्यनेमाल
शान्तिया जः न ख्यके माल थन ।

★★★★★

IS:1610

मोना सिलाई मशिन

५ वर्षे र्यारेन्टी भएको

अधिकृत बिक्रेताहरू

स्पूमोन लिक्स
भैडासिंग, काठमाडौं
फोन :— २२६७२०, २२६५६६

रालसन स्टोर्स
टेबहाल, काठमाडौं
फोन नं. २२५३३३, २२४६००

स्त्रीषुद्ध ग्रांतिविषय

(नेपालीभाषा)

बुद्धशासनको लागि सहयोग

२०४६ वैशाख ५, काठमाडौं-

यहाँको आनन्दकुटी विहारको प्रांगणमा प्रत्येक पूर्णिमाके दिन बुद्धपूजा एवं धर्मदेशनाको आयोजना गरी बुद्धधर्ममा सदाशयताहरू जनजनमा विस्तार गर्ने उद्देश्य पूर्तिमा संलग्न हुँदै आएको छ। गत लक्ष्मिनृहीका दिनमा पनि उद्देश्य अनुकूल कार्यक्रम संचालन भयो।

आनन्दकुटी विहारमा रहनुभएका भिक्षुहरू नै त्यस विहारको स्थिरता र संरक्षण संबर्द्धनका कारण हुन्। ती भिक्षुहरू मार्फत बुद्धधर्ममा टेवा प्राप्त भइरहोस् भनी उपासक उपासिकाहरू दायकरूपमा ग्रन्ति सहयोगी रूपमा अग्रसर भइराखेका छन्। सो विहार संचालनार्थ विहारको आजीवन सदस्य बनेका पनि थुप्रै भएका छन्। यस पटक पनि प्रति व्यक्ति रु. १०५।— सहयोग शुल्क बुझाई विहारको आजीवन सदस्य हुनेहरूमा हरिदाइ, युथ्यलक्ष्मी रंजितकार, उषा श्रेष्ठ बालाजू, स्व. पूर्णनारायणको स्मृतिमा ३० बाहाल, केशरी मानन्दर मरु, स्व. जगमतीको स्मरणमा, स्व. विस्टामायाको स्मरणमा, स्व. रत्नमायाको स्मरणमा चसांदू, हेरादेवी कालिमाटी, अष्टमाया बालाजू, लक्ष्मीमाया रंजित बालाजू, पुनमाया रंजित बालाजू, मीनादेवी बालाजू, तुष्णी महर्जन बालाजू, कृष्णलाल बालाजू, सन्तकुमारी श्रेष्ठ टोखा, चन्तोषकुमार तुलाधर सानो गौचर, मथुरामानन्दर चसांदू, नानीमाया इखा, हरि महर्जन मनमैजू, हेमराज जेवार स्व. सुश्री भूषिकाको स्मरणमा, मंगललक्ष्मी सानो गौचर, स्व. जोगमाया रंजित बालाजूको स्मरणमा, स्व. ललितमान रंजितको स्मरणार्थ बालाजू, स्व. बन्तमाया रंजितकारको स्मरणार्थ बालाजू, मैयाँ रामदेवी रंजित बालाजू, सरस्वती मानन्दर बलम्भू र पद्मलाल

मानन्दर कालिमाटी छन्। यसै गरी ज्ञानेश्वरकी उजेली प्रधानमाट १३०।— र ख्यःक्यवका स्व० कृष्णमाया मानन्दरको नाममाट रु. ५००।— प्रदान गरिएको छ।

तीन दिनसम्म बुद्धजयन्ती भनाउनै

२०४६ वैशाख १०, काठमाडौं—

भगवान् बुद्धको २५३६ आँ जयन्तीको उपलक्ष्यमा नेपाल बौद्ध समाजको आयोजनामा ३ दिते बुद्धपूजा कार्यक्रम गरिने भएको छ। भगवान् बुद्ध र विश्वासन्ति तथा लुम्बिनी विकासबाटे प्रवचनगोष्ठी; स्वयम्भू, बौद्ध र मैत्री गुम्बामा पूजापाठ सहित वैशाखपूर्णिमादिवस भनाउने उक्त कार्यक्रमको लागि समाजका संरक्षक प्रेमबहादुर शाक्यको अध्यक्षतामा बुद्धिजीवीहरू समावेश भएको ११ सदस्यीय समिति गठन गरिएको छ।

प्रधानमन्त्रीद्वारा स्वयम्भूक्षेत्र निरीक्षण

२०४६ वैशाख २०, काठमाडौं—

प्रधानमन्त्री गिरिजाप्रसाद कोइरालाले नेपाली जनजीवनमा प्रभाव पार्ने धार्मिक स्थल स्वयम्भू र त्यस वरिपरिका विभिन्न सांस्कृतिक एवं धार्मिक क्रियाकलापहरूको निरीक्षण अवलोकन गर्नुभयो। आवास तथा भौतिक योजनामन्त्री बलबहादुर राई; शिक्षा, संस्कृति तथा समाजकल्याणमन्त्री गोविन्दराज जोशी, उद्योग तथा श्रम राज्यमन्त्री रामकृष्ण ताम्राकार र जलव्योतमन्त्री लक्ष्मणप्रसाद विमिरे सहित उपस्थित रहेको सो बेला स्वयम्भूक्षेत्रमा विद्यमान भइरहेका समस्याहरू प्रस्तुत गराउनुभयो। स्वयम्भू पुर्निमार्ण तथा संरक्षण सहयोग समितिका सदस्य—सचिव कनकमान शाक्यले त्यहाँका सबै संघ संस्था र स्थानीय जनताको तर्फबाट त्याहाँको बस्तुस्थिति अवगत गराइएको सो बेला पुरातत्व विभागका महानिर्देशक साफल्य ग्रामात्पले स्वयम्भूको गुरुर्घोजना र परियोजना सम्बन्धी विवरण प्रस्तुत गर्नुभयो। प्रधान-

श्रीष्ट गतिविषय

(नेपालीभाषा)

बुद्धशासनको लागि सहयोग

२०४६ वैशाख ५, काठमाडौं-

यहाँको आनन्दकुटी विहारको प्रांगणमा प्रत्येक पूर्णिमाको दिन बुद्धपूजा एवं धर्मदेशनाको आयोजना गरी बुद्धधर्ममा सदाशयताहरू जनजनमा विस्तार गर्ने उद्देश्य पूर्तिमा संलग्न हुँदै आएको छ। गत लटुतिपुन्हीका दिनमा पनि उद्देश्य अनुकूल कार्यक्रम संचालन भयो।

आनन्दकुटी विहारमा रहनुभएका लिखुहरू नै त्यस विहारको स्थिरता र संरक्षण संबर्द्धनका कारण हुन्। ती भिखुहरू मार्फत बुद्धधर्ममा देवा प्राप्त भइरहोस् भनी उपासक उपासिकाहरू दायकरूपमा अनि सहयोगी रूपमा अग्रसर भइराखेका छन्। तो विहार संचालनार्थ विहारको आजीवन सदस्य बनेका पनि थुप्रै भएका छन्। यस पटक पनि प्रति व्यक्ति रु. १०५।— सहयोग शुल्क बुझाई विहारको आजीवन सदस्य हुनेहरूमा हरिदाइ, पुण्यलक्ष्मी रंजितकार, उषा श्रेष्ठ बालाजू, स्व. पूर्णनारायणको स्मृतिमा ३० बाहाल, केशरी मानन्धर मरू, स्व० जगमतीको स्मरणमा, स्व० विस्टामायाको स्मरणमा, स्व० रत्नमायाको स्मरणमा चसाँडौ, हेरादेवी कालिमाटी, अट्टमाया बालाजू, लक्ष्मीमाया रंजित बालाजू, पुनमाया रंजित बालाजू, मीनादेवी बालाजू, तुयूचा महर्जन बालाजू, कृष्णलाल बालाजू, सन्तकुमारी श्रेष्ठ टोखा, सन्तोषकुमार तुलाधर सानो गौचर, मथुरामानन्धर चसाँडौ, नानीमाया इखा, हरि महर्जन मनमेजू, हेमराज चोदार स्व० सुश्री भूषिकाको स्मरणमा, मंगललक्ष्मी सानो गौचर, स्व. जोगमाया रंजित बालाजूको स्मरणमा, स्व० ललितमान रंजितको स्मरणार्थ बालाजू, स्व० जग्माया रंजितकारको स्मरणार्थ बालाजू, मैयाँ रामदेवी रंजित बालाजू, सरस्वती मानन्धर बलम्बू र पश्चलाल

मानन्धर कालिमाटी छन्। यसै गरी ज्ञानेश्वरको उजेली प्रधानमाट १३०।— र ख्यःक्यबका स्व० कृष्णमाया मानन्धरको नाममाट रु. ५००।— प्रदान गरिएको छ।

तीन दिनसम्म बुद्धजयन्ती मनाउनै

२०४६ वैशाख १०, काठमाडौं—

भगवान् बुद्धको २५३६ आँ जयन्तीको उपलक्ष्यमा नेपाल बौद्ध समाजको आयोजनामा ३ दिते बुद्धपूजा कार्यक्रम गरिने भएको छ। भगवान् बुद्ध र विश्वशान्ति तथा लुम्बिनी विकासारे प्रवचनगोठी; स्वयम्भू, बौद्ध र मैत्री गुम्बामा पूजापाठ सहित वैशाखपूर्णिमादिवस मनाउने उक्त कार्यक्रमको लागि समाजका संरक्षक प्रेमबहादुर शाक्यको अव्यक्षतामा बुद्धिजीवीहरू समावेश भएको ११ सदस्यीय समिति गठन गरिएको छ।

प्रधानमन्त्रीद्वारा स्वयम्भूक्षेत्र निरीक्षण

२०४६ वैशाख २०, काठमाडौं—

प्रधानमन्त्री गिरिजाप्रसाद कोइरालाले नेपाली जनजीवनमा प्रभाव पार्ने धार्मिक स्थल स्वयम्भू र त्यस वरिपरिका विभिन्न सांस्कृतिक एवं धार्मिक क्रियाकलापहरूको निरीक्षण अवलोकन गर्नुभयो। आवास तथा भौतिक योजनामन्त्री बलबहादुर राई; शिक्षा, संस्कृति तथा समाजकल्याणमन्त्री गोविन्दराज जोशी, उद्योग तथा श्रम राज्यमन्त्री रामकृष्ण ताम्राकार र जलक्रोतमन्त्री लक्ष्मणप्रसाद विमिरे सहित उपस्थित रहेको सो बेला स्वयम्भूका विभिन्न धार्मिक संघ संस्थाका प्रतिनिधिहरूले स्वयम्भू क्षेत्रमा विद्यमान भइरहेका समस्याहरू प्रस्तुत गराउनुभयो। स्वयम्भू पुर्निमार्ण तथा संरक्षण सहयोग समितिका सदस्य—सचिव कनकमान शाक्यले त्यहाँका सबै संघ संस्था र स्थानीय जनताको तर्फबाट त्यहाँको बस्तुस्थिति अवगत गराइएको सो बेला पुरातत्व विभागका महानिर्देशक साफल्य अमात्यले स्वयम्भूको गुरुयोजना र परियोजना सम्बन्धी विवरण प्रस्तुत गर्नुभयो। प्रधान-

मन्त्रीले त्यहाँको समस्या सम्बन्धी सकेजति समाधान गर्न भी ५ को सरकार तत्पर हुने आश्वासन दिव्व सम्बन्धित मन्त्रीहरू एवं सचिव र विभागीय प्रमुखहरूलाई आफ-आपको खेत्रसँग सम्बन्धित कार्य गर्न निर्देशन हिनुभयो ।

एशियाई बौद्ध सम्मेलन

२०४६ बैशाख ३, भारत-

यहाँको सारनाथमा एशियाई बौद्ध कांग्रेसको चारदिने अधिवेशन भयो । सो बेला एशियाका विभिन्न देशका प्रतिनिधिहरूले आफ आपनो देशमा शान्ति कायम गर्नको लागि गरिएका विभिन्न तरिकाहरूलाई प्रस्तुत गर्नुभयो । नेपालबाट सहभागी हुनुभएका नेपाल बौद्ध समाजका संरक्षक प्रेमबहादुर शाक्यले आपनो प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्दै अन्तर्राष्ट्रिय तीर्थस्थानमध्ये एउटा प्रमुख गौरवयुक्त तीर्थस्थल भगवान् बृद्धको जन्मभूमि लुम्बिनीको विकासको लागि अरु बढी प्रथतशील रहनुपरेको कुरा बताउनुभयो साथै लुम्बिनीलाई अन्तर्राष्ट्रिय शान्ति र समझदारीकेन्द्र बनाइयोस् भनी नेपालको तर्फबाट राखिएको प्रस्तावलाई सर्वसम्मतिबाट पारित गरियो ।

त्यसबेला वक्ताहरूले गौतम बुद्धको जन्मस्थान लुम्बिनीको पर्याप्त विकास नगरिएको मा नेपाल सरकार-को आलोचना पनि गरिएको थियो र जापानद्वारा करोडौ रुपियाँको सहायता दिनुको साथै श्रीलंका जस्तो सानो देशले पनि पाँच करोड रुपियाँको सहायता गरेको थियो भनी चर्चा गरियो । त्यस एशिया बौद्ध कांग्रेसको तेस्रो सम्मेल आगामी सन् १९६४ भित्र नेपालमा नै गरिने भएको छ । एशियाका ३० देशले भागलिने त्यस सम्मेलनमा आउने प्रतिनिधिहरूलाई लुम्बिनीमा केही भएको देखाउनु नेपालको लागि ठूलो गौरवको कुरा हुनेछ । अतः लुम्बिनी विकास कोष मार्फत् श्री ५ को सरकार तथा नेपाली जनताहरू समेतले विशेष तदारुखताका साथ अप्रसर हुनु नितान्त आवश्यक देखिन्छ भन्ने जनइच्छा रहेको छ ।

महिलावर्गमा बौद्ध भावना जागृत

२०४६ चैत्र १२, मोरड-

यहाँको धर्मोदयसभा शाखाका सत्यनारायण ताम्राकारको सक्रियतामा उपासिकासंघको स्थापना भएको छ । उक्त संघबाट बृद्धधर्म प्रचारप्रसारमा र महिलावर्गमा बौद्धभावना जागृत गराउन निकै सहयोग पुन्याएको छ । साथै घरघरमा गई बृद्धपूजा र पञ्चशील ग्रहण गराउने

जनि ज्ञानमाला भजन खर्च समेत गरी उपलब्धिपूर्व गतिविधि बस संघले अगाडि लारेको छ ।

बृद्धजाको तिलसिलामा रानीगुम्बामा भएको पूजामा उपासिकाहरू तथा गुम्बाका सदस्यहरू भेला भई बृद्धधर्म सम्बन्धमा चर्चा परिचर्चा गरियो ।

२१ सदस्यीय समारोह समिति गठन

भगवान् बृद्धको २५३६ अौं जयन्ती मध्यताका साथ मनाउन स्थानीय विराट बौद्ध संघले सिद्धिमानपति शाक्यको अध्यक्षतामा २१ सदस्यीय आयोजक समिति गठन गरेको छ । सो समितिका सचिव, सहसचिव र कोषाध्यक्षमा क्रमशः लोकेन्द्रकुमार मल्ल, बलराम न्यौपाने र ऋद्धिहर्व बज्राचार्य रहनुभएको छ । प्रकाशमान शाक्य, हिरण्यमार्णसिंह प्रधान, नरेन्द्र अमात्य, सुदर्शनबहादुर श्रेष्ठ, श्रीमती राधिका श्रेष्ठ, श्रीमती लक्ष्मी प्रधान, श्रीमती रचना शाक्य, श्रीमती गंगादेवी हलुवाई, प्रमोद प्रधान, हेमराज शाक्य र भाजुरत्न शाही अतिरिक्त सदस्य रहेको यस समितिले विभिन्न ६ बटा उपसमिति पनि गठन गरेको छ । तीमध्ये अर्थसङ्कलन, प्रचारप्रसार, शान्तिपद्यात्रा, मञ्चव्यवस्था, प्रसाद वितरण व्यवस्था र प्रवचन गोष्ठीका संयोजकहरूमा क्रमशः मोहन शाक्य, रमेश श्रेष्ठ, सन्तमान बज्राचार्य, सत्यनारायण ताम्राकार श्रीमती हरिदेवी ताम्राकार र धर्मकुमार हलुवाई रहनुभएको छ ।

(नेपालभाषा)

साधारण सभा जुल

१९६२ चौलाल्य ६, य-

स्वयम्भू ज्ञानमाला भजनखलःया विशेष साधारण-सभा खलःया अध्यक्ष विजुलीमान कंसाकारया समाप्ति-त्वय् व्यवचाल । विशिष्ट पाहां भिक्षु कुमार काश्यपया समुपस्थितिइ जूगु उगु सभास उपाध्यक्ष अमोघ ताम्राकार-पाखे लसकुस न्वचु ज्याःलि न्यायाधीश कृद्धिमानन्द बज्राचार्यपाखे विधानया महच्चवारय् मनुता प्रस्तुत जुल । किरणकुमार जोशीपाखे न्हग्ववःगु विधानया विषय-टिकाटिप्पणी ज्याःलि विधान पारित जुल । किरणकुमार जोशी, विषयरत्न तुलाधर सहित स्वम्ह हुजः दुगु विधान मसौदासमितिया अध्यक्ष भरतराज तुलाधर विधान

निर्माणया बारे विवरण वियादिसें। उगु सभाय् तीर्थनारायण मानन्धर, मणिरत्न तुलाधर, प्रयागराजसि सुवाल, बालकृष्ण श्रेष्ठ, रोशन तुलाधर, रविनारायण मानन्धर, मोतिरत्न तुलाधर, शास्त्र शाक्य, मणिरत्न वज्राचार्य व रामरत्न तुलाधरपिसं विद्यानविषयय् टिका टिप्पणी यासे सुझाय नं वियादिल।

ग्रीसबदेंबुन्हि हैं.

१११२ वच्छलाध्व ३, यल-

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघया आजीवन धर्मनिशासक अरिय धम्मरक्षित नेपाल बुद्धशासन बैशालिकार संघमहानायक अगममहापण्डित भिक्षु प्रज्ञानन्द बहास्थविरया ६३ देया बून्हि ६३ मह कुलपुत्रपिंगु प्रददया, ६३ ग्रवः बेतुन ब्वयेकेगु व ६३ एवाः सीमत च्याकेगु

यानाः हन। उगु इलय् बुद्धपूजा, परिव्राणपाठ, पुण्यानुमोदनया नापं भिक्षु आमजेरपि अनगारिकापित भोजन प्रदान नं जुल।

यल बुद्धजयन्तीया याइवः

१११२ वच्छलाध्व ५, यल-

२५३६ ववःगु बुद्धजयन्ती हनेत थन छवाःव्यापी ज्याइवः छूगु दु। ज्याइवःकर्थं बछलाध्व अष्टमीनिसें स्वांयांपुन्हीतक छसीकर्थं हिदान, स्वयम्भू, हःखा, उवाहा:, बूबाहा:पाखे ज्ञानमाला भजन, भिक्षु ज्ञानपूर्णिक, पं, दिव्यवज्र वज्राचार्य, लामाजु, विमिन्न बौद्धसंघपाखे त्वचु बौद्धपूजा, सफूबिमोचन, शीलप्रार्थना, प्रभातफेरी, बुद्धपूजा, दीपावली ज्वीगुया नापं हिरण्यवर्ण महाबिहारय् बुद्धप्रतिमा लेस्वयाःलि शोभायादा याइगु जूंगु दु।

२५३६ औं वैशाखपूर्णिमाको

उपलक्ष्यमा।

समस्त प्राणीहरुको कल्याणको

कामना गर्दछौं।

ए-वन सेन्टर

पाको, न्यूरोड, काठमाडौं।

फोन : २२३५४४ अकिस

२५६६ दैं बुद्ध जयन्तीया लसनाय् जिमिगु भितुना।

कुष्ठपूटै सम्बन्धी फुक्क सामग्रीया

निंति लुमकादिसें।

हाई टेक प्रायोनियर प्रा. लि.

फोन : ४१३२८४

४१८४७२

कालिकास्थान, डिल्लीबजार
काठमाडौं।

२५३६ ओं बुद्धजयन्तीको महान् उपलक्ष्यमा समस्त प्राणीहरूको सुख
शान्तिको कामना गर्दछौं ।

सबनम् टेलर्स
पाको, नयाँ सडक

We wish the
“**BODH JAYANTI**”
a memorable day for
all Peaceful
NEPALESE !

Remember for yours

SABNAM TAILORS

Ladies international dress Makers
PAKO, NEW ROAD

नोट:- हात्रो पसल पहिलेको स्थानबाट ठोक अगाडि सरेको जानकारी गराउँदछौं । धन्यवाद !

२५३६ ओं वैशाखपूर्णिमाको
उपलक्ष्यमा

सम्पूर्ण मानवमात्रको कल्याणको
कामना गर्दछौं ।

२५३६ दें बुद्धजयन्तीया लसताय् सकल
नेपाल मिहिन्त भिन्तुमा देखाय्

विन्दा सिष्टम् स एण्ड सर्भिसेज प्रा. लि.
पाको न्यूरोड फो. नं. २२३६२५
२२७६७७

होटेल माउण्ट मकालु
धर्मपथ, काठमाडौं ।
फोन: २२३६५५, २२४६१६

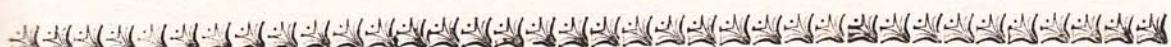
कालामाजू सिष्टम् सया लूज लिण्ड बाइण्डर
व ग्लाष्ट ब्राण्ड
कम्प्यूटर पेपरया लागि जिमित सदां
लम्कांका दिसें ।

We wish all The best on the occasion
of 2536th Buddha Jayanti.

Patan Industrial Estate
Lagankhel, Nepal.
Cable: HIMAL GEM

Himalayan Gems Nepal Pvt. Ltd.
THE LAPIDARY OF NEPAL
P. O Box 943, Kathmandu, Nepal.

Contact For:

- A. Worldwide Air Travel Reservation**
- B. Cargo Shipment**
- C. Hotel Reservation**
- D. Pilgrimage Tour Arrangements**
and
any Travel Advices.

NATRAJ
TOURS
& TRAVELS
(P.) LTD.

Post Box No. 495
Ghantaghari, Durbar Marg
Kathmandu, Nepal.
Telex - 2270 NATRAJ NP
Phone - 222532, 222014, 220001
Fax - 227372
Gram - NATOURS

बोधिसत्त्व सिद्धार्थ कुमारया बुद्धि सम्बोधिलाभ व
 बुद्धया महापरिनिर्वाण जूगु दिं २५३६
 कवःगु बुद्धजयन्ती व स्वांयापुहीया
 लसताय् समस्त बौद्ध धर्मप्रेमी
 पिनि सुस्वास्थ्य दीघयु व
 संबृद्धिया लागी
 भितुना

हिमाल आमरन एण्ड स्टील (प्रा) लि.
 भाजुरत्न इन्जिनियरिंग एण्ड सेल्स (प्रा) लि.
 स्थामुकापु इन्टरनेशनल
 हिमाल वायर्स लि.
 स्थाफार कम्पनी (प्रा) लि.

ज्योतिभवन, कान्तिपथ

पोष्ट बक्स नं. १३३

काठमाडौं, नेपाल ।

फोन नं. २२५४६० - २२६३२७

पमाक्स (६७७) १-२२६-३१४

टेलेक्स - २२६४ ज्योति एन पी

Democracy at Lotus means better service

There is a rumour in town that Lotus provides the best
color photo reproduction available.

- ★ Color Prints
- ★ Color Enlargements
- ★ Color Slides
- ★ Color Transparencies
- ★ Color Slide—to—Print
- ★ Color Print—to—print
- ★ Color Print—to—Slide
- ★ Color Slide Duplication

All this plus friendly and helpful assistance
with your unique custom requirements.
Come in and see us whenever you have
a special photographic need.

Lotus Studio (P) Ltd

Lazimpat Plaza

Phone : 415 396

२५३६ औं बुद्धजयन्ती
को
उपलक्ष्यमा हार्दिक अभिनन्दन !

Kathmandu Gems

Wholesaler & Retailer

Precious, Semi Precious Stones

Stockist of:

&

Silver Jewelleries

Phone Res: 2-72167

Shop: 2-23648

NEW ROAD, KATHMANDU, NEPAL

Services is our Motto

आनन्दम्

(रजिस्टर्ड ट्रेडमार्क)

२५३६ औं बुद्धजयन्तीको पुनीत उपलक्ष्यमा
समस्त ग्राहक वर्गहरूमा हार्दिक
मंगलमय कामना गर्दछौं ।

जोरगणेश स्टील फर्निचर

शो रूम .

जोरगणेश, बुद्ध आश्रम

फोन: २२३८०८

२२५०२७

प्रयाकट्री :

भ. पु. गढाघर

फोन: ६१०११८

★ ★

शान्तिनायक गौतम बुद्धको २५३६ औं बुद्धजयन्तीको
सुखद उपलक्ष्यमा हाम्रा समस्त ग्राहक
महानुभावहरूको उत्तरोत्तर प्रगतिको
निमित्त हार्दिक शुभ-कामना ।

शाहीनेपाल
बायुसेवा

समस्त नेपालीहरूको उत्तरोत्तर प्रगतिको लागि २५३६ ई
“बुद्ध जयन्ती” को उपलक्ष्यमा हार्दिक मंगलमय
शुभकामना

सुन गहना पसल

यहाँ हरेक किसिमको तयारी गहनाहरू र नवरत्न पत्थरक
लागि सम्झनु होस साथै अर्डेर बमोजिमका गहनाहरू
पनि ख्यारेन्टी साथ तयार गरिन्छ ।

रत्न काजी शाक्य

घर

खिचापोखरी

६/२२४, काठमाडौं

फोन नं. २२१७६१, २२३१८१

पसल

ग- १/१०१ प्यूखा

नयाँ सडक, काठमाडौं

फोन नं.- २२१७६१